

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: **«Публічне управління підприємствами сфери соціальних
послуг на місцевому рівні»**

Виконав: студент 5 курсу за
спеціальністю 281 Публічне
управління та адміністрування
заочної форми навчання

Денис КОРОВЧУК

Керівник: деканеса факультету
управління та економіки, доцентка
кафедри публічного управління та
адміністрування, к.е.н., доцентка

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

Рецензент:

Хмельницький – 2025 рік

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗУ – Закон України

СЖО – складні життєві обставини

ПКМУ – Постанова Кабінету міністрів України

УПУ – Указ Президента України

МСП – Міністерство соціальної політики

МСПУ – Міністерства соціальної політики України

ОМС – органи місцевого самоврядування

ОТГ – об'єднані територіальні громади

ТЦСО – Територіальні центри соціального обслуговування

ВПО – внутрішньо переміщеними особами

ЦНАП – центр надання адміністративних послуг

КМУ – Кабінету міністрів України

ЄІССС – єдина інформаційна система соціальної сфери

ЄС – Європейський Союз

АНОТАЦІЯ

Коровчук Д. – Публічне управління підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні. Бакалаврська робота на здобуття освітнього ступеня за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Робота присвячена аналізу публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні. У вступі визначено актуальність, адже як в звичайних умовах так і в умовах війни перед органами публічної влади України постали нові виклики та завдання, пов'язані з забезпеченням діяльності суб'єктів господарювання, організацією безпеки, соціальним захистом внутрішньо переміщених осіб тощо. Долати ці виклики допомагає функціонування публічного управління підприємствами сфери надання соціальних послуг на місцевому рівні, які швидко продовжили свою діяльність в умовах воєнного стану. Таким чином, публічне управління має бути зацікавлене у формуванні механізму зміцнення публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг не лише місцевого рівня, а й в соціальній політиці України в цілому.

Перший розділ присвячено теоретичним засадам публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні. Здійснено обґрунтування механізму публічного управління підприємствами у сфері соціальних послуг на місцевому рівні.

Другий розділ містить інформацію про сучасний стан публічного управління підприємствами у сфері соціальних послуг на прикладі Красилівської міської ради.

У третьому розділі було описано удосконалення управління підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні в Україні, а, також перспективи та покращення механізму.

Ключові слова: публічне управління, підприємства, соціальні послуги, органи місцевого самоврядування, об'єднані територіальні громади, центри надання адміністративних послуг.

ABSTRACT

Korovchuk D. – Public management of social service enterprises at the local level. Bachelor's thesis for the degree of education in the specialty 281 Public management and administration.

The work is devoted to the analysis of public management of social service enterprises at the local level. The introduction defines the relevance, because both in normal conditions and in wartime, public authorities of Ukraine have faced new challenges and tasks related to ensuring the activities of business entities, organizing security, social protection of internally displaced persons, etc. These challenges are helped by the functioning of public management of social service enterprises at the local level, which quickly continued their activities under martial law. Thus, public administration should be interested in forming a mechanism for strengthening public management of social service enterprises not only at the local level, but also in the social policy of Ukraine as a whole.

The first section is devoted to the theoretical principles of public management of social service enterprises at the local level. The mechanism of public management of enterprises in the field of social services at the local level has been substantiated.

The second section contains information on the current state of public management of enterprises in the field of social services using the example of the Krasylivka City Council.

The third section describes the improvement of management of enterprises in the field of social services at the local level in Ukraine, as well as prospects and improvements to the mechanism.

Keywords: public management, enterprises, social services, local self-government bodies, united territorial communities, administrative service centers.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ СФЕРИ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ	9
1.1. Зміст та нормативно-правове забезпечення публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні	9
1.2. Сутність механізму публічного управління підприємствами у сфері соціальних послуг на місцевому рівні	14
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ СФЕРИ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ (НА ПРИКЛАДІ КРАСИЛІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)	19
2.1. Аналіз передумов та показників діяльності підприємств соціальної сфери Красилівської територіальної громади	19
2.2. Оцінка результативності публічного управління підприємствами соціальної сфери Красилівської територіальної громади	27
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ СФЕРИ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ	35
3.1. Перспективи публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення	35
3.2. Удосконалення механізму публічного управління підприємствами у сфері соціальних послуг на місцевому рівні	44
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	67

ВСТУП

Актуальність теми. Відповідно до потреб часу та реалій сучасного розвитку, до функцій держави входить забезпечення різноманітних соціальних гарантій та вирішення проблем, пов'язаних з рівнем життя населення. Після провадження реформи децентралізації влади сформовано нові територіальні громади, які нині будують свою систему надання соціальних послуг з урахуванням потреб різних верств населення, тобто визначають правову основу, принципи, способи і форми надання соціальних послуг, сукупність суб'єктів, що взаємодіють на всіх етапах організації надання соціальних послуг. Тобто, відповідно відбулися значні зміни в економічній, політичній та інших сферах життя українського суспільства.

Повномасштабне вторгнення росії на нашу землю, запровадження воєнного стану в Україні, стало величезним викликом для системи соціальних послуг, але забезпечення прав і свобод громадян та наближення України до європейських стандартів життя залишається пріоритетом політики європейської інтеграції України. У зв'язку з явищами суспільної трансформації та кризовими явищами в політичній, економічній та соціальній сферах функціонування систем соціальних послуг на національному, регіональному та місцевому рівнях постійно модернізується, зокрема в частині перерозподілу повноважень компетентних органів влади, уточнення функціональності соціальних послуг у секторі соціального обслуговування та адаптації цих послуг до сучасних умов.

Адже, виклики, які сьогодні стоять перед державою - органами публічного управління в умовах воєнного стану, пов'язані зі спроможність забезпечити не тільки захист прав і свобод громадян, а і протистояти різним негативним соціальним явищам. На сьогоднішній день, перед органами публічної влади стоять вкрай важкі завдання щодо відновлення втраченого людського, матеріально-технічного та природного потенціалу на відшкодування величезних втрат. В цих умовах в українському суспільстві,

ситуація з несправедливим розподілом соціальних трансфертів, є вкрай низькою, адже важливу роль відіграє адресність та висока дисперсія, в значній мірі незадовільний рівень доступу до соціальних послуг отримувачами є наразі парадоксальним і недопустимим.

Актуальність теми визначена тим, що завжди якість, адресність та доступність соціальних послуг в регіонах України є дуже низькими, а соціальні видатки, передбачені бюджетом для фінансування надання таких послуг, покривають лише третину потреб. Тому, принципово важливим для України сьогодні є вдосконалення існуючої системи публічного управління надання соціальних послуг на регіональному рівні та забезпечення того, щоб ці послуги досягали всіх, хто їх потребує. У зв'язку з вищезазначеним, існує потреба в більш широкому дослідженні аспектів системи надання соціальних послуг підприємствами, результати якого мають як теоретичне, так і практичне значення. Також є нагальна потреба у вдосконаленні системи надання соціальних послуг на місцевому рівні державного управління.

Дослідження питань з сутності публічного управління підприємствами соціальної сфери, розкриваються в наукових роботах таких вчених, як Косач І. А. [1], Сухова К. К. [2], Нечосіна О. [3], Литвиненко В. М. [4], Петровський П. М. [5] та інші. Механізми державного управління системою надання соціальних послуг досліджували: Смирнов І. М. [6], Жаворонок А. [7] та інші.

Метою бакалаврської роботи є узагальнення теоретичних засад та розробка практичних пропозицій щодо удосконалення публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні.

Для досягнення визначеної мети сформульовано такі завдання бакалаврської роботи, які полягають у:

- визначити зміст та нормативно-правове забезпечення публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні;
- охарактеризувати сутність механізму публічного управління підприємствами у сфері соціальних послуг на місцевому рівні;
- здійснити аналіз передумов та показників діяльності підприємств

соціальної сфери Красилівської територіальної громади;

- здійснити оцінку результативності публічного управління підприємствами соціальної сфери Красилівської територіальної громади;

- з'ясувати перспективи публічного управління підприємствами публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення;

- надати рекомендації щодо удосконалення механізму публічного управління підприємствами у сфері соціальних послуг на місцевому рівні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, пов'язані з публічним управлінням підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні.

Предмет дослідження – теоретичні та прикладні аспекти функціонування публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні.

Методологічною основою праці виступають спеціальні та загальнонаукові методи пізнання з питань соціальних послуг населення: структурно-функціональні підходи до управління, які забезпечили дослідження структури механізмів публічного управління сфери надання соціальних послуг на місцевому рівні, її складові та зв'язки між ними; аналіз і синтез при оцінці досвіду розробки та впровадження механізмів публічного управління системою надання соціальних послуг; метод екстраполяції, що дозволяє оцінити надання соціальних послуг підприємствами в умовах воєнного стану; методи узагальнення та програмного цільового призначення забезпечили формування перспектив механізму публічного управління підприємствами надання соціальних послуг та інші.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ СФЕРИ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

1.1 Зміст та нормативно-правове забезпечення публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні

У системі соціального обслуговування та соціального захисту частиною виступають соціальні послуги, які надаються людям, потребуючим допомоги що не можуть впоратися з певними обставинами самостійно. Соціальні послуги нерозривно пов'язані з публічними, а також адміністративними послугами, що надаються державою. Виділимо, які ж є спільні риси між «соціальними», «публічними» та «адміністративними» послугами [8, с. 72]:

- мета послуг – це задоволення потреб окремих категорій населення та забезпечення виконання соціальних зобов'язань і гарантій держави;
- кількісний перелік та порядок надання цих послуг визначені у законодавчих та нормативно-правових актах;
- ким надаються відповідні послуги: центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування. Дані органи повинні отримати відповідні повноваження від держави і нести відповідальність за ефективність, якість та своєчасність надання послуг.

Повноваження щодо надання соціальних послуг на місцевому рівні здійснюються відповідно до стандартів можуть бути в певній мірі делеговані органами державної влади та недержавним суб'єктам (наприклад таким, як: комерційні організації, громадські організації та благодійні організації) у порядку, який встановлено нормативно-правовою базою.

Зміст публічного управління підприємствами соціальної сфери на місцевому рівні полягає в координуванні, встановленні фундаментальних взаємодій, удосконаленні структури такого системного утворення, яке надзвичайно складне й вимагає участі в управлінні ним великої кількості суб'єктів влади на всіх рівнях організації: як державному так і місцевому.

Аналізуючи вітчизняні наукові джерела можна дійти висновку, що

існують різні підходи до змісту поняття «соціальні послуги», розуміння його сутності, для цього розглянемо їх більш детально у (додатку А).

Таким чином, ми зробили аналіз поняття «соціальні послуги», як його тлумачать і розуміють різні науковці, з урахуванням і в контексті сфери публічного управління. Таким чином, можемо зробити висновок, що соціальні послуги є комплексом заходів, що розробляються та здійснюються спільно з органами державної влади, територіальними громадами та неурядовими організаціями з певною метою для того, щоб полегшити життя людей або ж для подолання складних життєвих обставин і соціальних ситуацій для повернення їх до повноцінного життя, адже у такі обставини час від часу можуть потрапити окремо взяті особи чи групи громадян.

В Законі України “Про соціальні послуги” також є поняття соціальних послуг, під якими, розуміються заходи, спрямовані на попередження складних життєвих обставин, їх подолання або зменшення негативних наслідків таких обставин для осіб, на яких вони впливають. Далі, ми підходимо до того етапу, що маємо сказати, що саме розуміють під складними життєвими обставинами (Далі - СЖО). Тобто, обставини, що в негативному сенсі впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї та які вона не може подолати самостійно. У такі обставини включають, як втрату роботи, так і втрату дому чи іншу шкоду, завдану пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, збройними конфліктами, війною тощо.

У системі соціального захисту є один із основних напрямків – надання соціальних послуг нарівні з виплатою грошової соціальної допомоги [7]. Водночас ст. 16 Закону України “Про соціальні послуги” [10] також визначається перелік базових соціальних послуг. Спектр цих послуг є досить широким починаючи від послуг з догляду вдома, різноманітної допомоги з подолання тих чи інших СЖО закінчуючи комплексними медико-соціальними послугами, що передбачають проживання людини у певній установі.

Соціальні послуги класифікують ще за змістом надання [11]:

- прості – не передбачають надання постійної або комплексної допомоги;

- комплексні – передбачають систематичну допомогу;
- спеціалізовані – надаються певним категоріям осіб;
- допоміжні – надаються у вигляді, продуктів харчування, предметів і засобів особистої гігієни, одягу, взуття, та послуг.

Реалізація соціальних послуг на засадах публічного управління має відбуватись, перш за все, в рамках нормативно-правового регулювання та розробки відповідних організаційних механізмів [12]. Досліджуючи нормативно-правову базу публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг візьмемо її, як основну складову механізму організації надання їх в Україні, яка потребує постійного вдосконалення і розширення. До законодавчих актів, публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг в цілому відносять (рис. 1.1.).

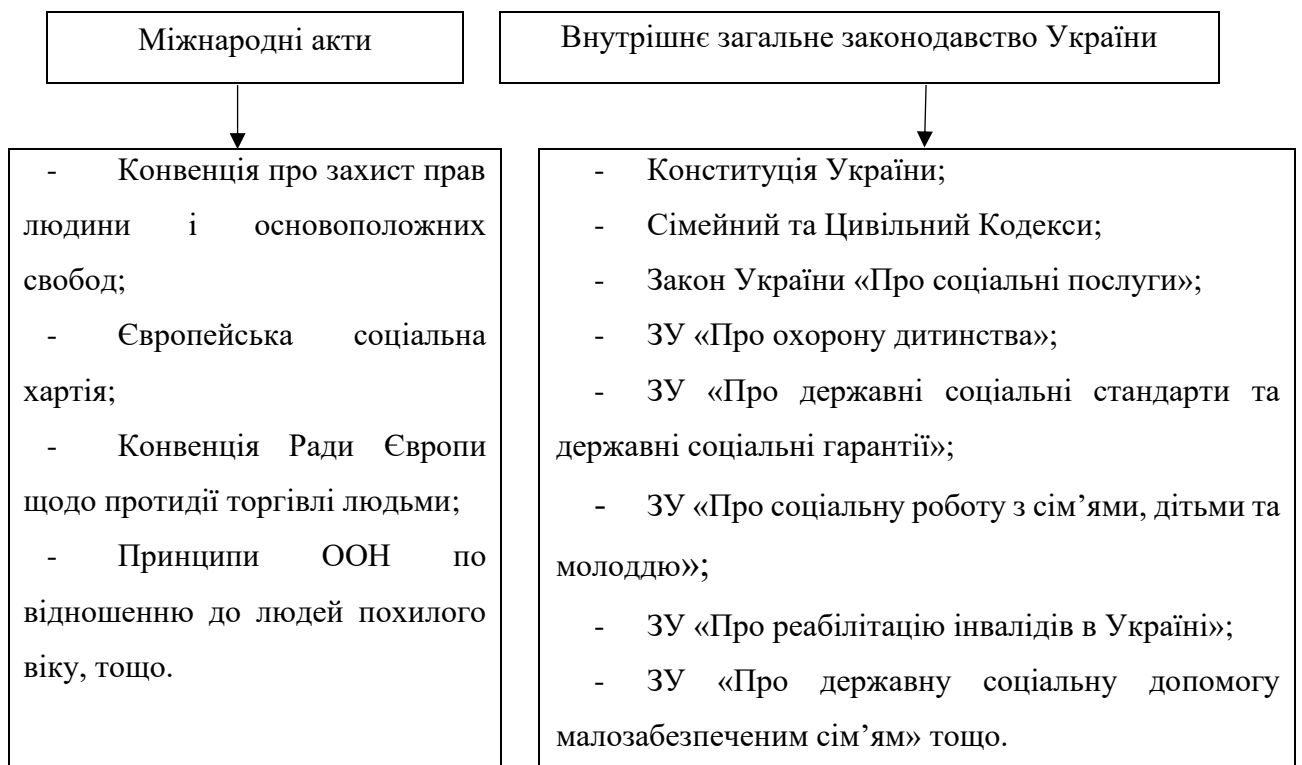

Рис. 1.1. Структура законодавства у сфері регулювання соціальних послуг
Джерело: складено автором за даними [2, с. 98; 13, с. 68].

Отже, на рисунку 1.1. можемо наочно дослідити структуру законодавства щодо регулювання соціальних послуг.

Основними міжнародними документами, що формують організаційно-правові засади забезпечення соціальних прав громадян, є Європейська соціальна хартія, що була прийнята у 1961 р. із відповідними змінами у 1996 р., та Конвенція Міжнародної організації праці. Ці документи є взаємодоповнюючими, оскільки Хартія визначає базові засади надання соціальних послуг, а положення Конвенції її деталізує.

Головним Законом України (ЗУ), що забезпечує верховенство права і регламентує процеси дотримання прав і свобод в Україні, є Конституція [14]. Базовим нормативно-правовим актом, який регулюється процес надання соціальних послуг в Україні виступає Закон України "Про соціальні послуги" [10]. Основні положення участі комерційних та некомерційних підприємств в процесі надання соціальних послуг визначаються саме ним. Відповідно до нової редакції даного Закону, під місцевим рівнем розуміють рівень адміністративно-територіальної одиниці, а повноваження, які передаються на нього являються власними повноваженнями громади, для їх реалізації у структурі має бути створений відповідний підрозділ. Отже, місцевий рівень включає «рівень громади». Розмежування повноважень між регіональним та місцевим рівнями, розглянемо (у додатку Б). Окрім того, стратегічною метою прийняття даного Закону у новій редакції є вдосконалення законодавчого забезпечення процесів організації та фактичного надання соціальних послуг.

Якщо звернутися до практики, то у кожному регіоні функціонують Територіальні центри соціального обслуговування (ТЦСО), які ще по іншому називають надавачами соціальних послуг. До їх переліку включають різних представників: державного і недержавного секторів. У місцевостях особливо віддалених настають умови неможливості відкриття відповідних центрів надання соціальних послуг, то вони надаються у непрофільних установах (у центрах зайнятості, медичних закладах, освітніх, культурних, тощо). Незалежно від форми власності, всі надавачі працюють в однакових умовах, це гарантується вітчизняним законодавством.

Даний перелік не є вичерпним і може бути значно розширений шляхом

включення до нього інших Законів України (ЗУ), Постанов Кабінету міністрів України (ПКМУ), Указів Президента України (УПУ), наказів Міністерства соціальної політики (МСП), інших міністерств, які регулюють процес надання соціальних послуг. Наприклад, Нормативно-правові акти та рекомендації, які застосовують для розробки стратегій і програм регіонів [10]: Закон України «Про засади державної регіональної політики»; Порядок організації та надання соціальних послуг у територіальній громаді; Порядок розроблення регіональних стратегій і планів заходів реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів; Методика розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності регіональних стратегій; Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів об'єднаної територіальної громади (далі - ОТГ) та інші.

Процес імплементації засад децентралізації та поширення місцевого самоуправління на території України регулюється базовим нормативно-правовим актом, яким є Державна стратегія регіонального розвитку на період 2021-2027 роки [15]. Аналіз її ефективності дає змогу сформулювати висновки, що існує локальна результативність в окремих її сферах [12]. Реалізація Концепції Відновлення місцевого самоврядування України від 2024 року [16] допомагає створити в громадах умови повного забезпечення потреб і всебічний розвиток можливостей мешканців даного рівня врядування.

Отже, соціальні послуги є необхідними для всіх мешканців громади тому, що їх своєчасне надання сприяє попередженню виникнення проблемних ситуацій. Але, в Україні на сьогодні ще не повністю сформовано досконалу нормативно-правову базу публічного регулювання підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні. Тому, у таких умовах, виникає додаткова необхідність відстежувати вплив місцевих органів влади щодо вирішення проблемних питань, та попередити виникнення кризових ситуацій.

1.2 Сутність механізму публічного управління підприємствами у сфері соціальних послуг на місцевому рівні

Водночас спробуємо виокремити і стисло охарактеризувати сутність механізму публічного управління підприємствами у сфері соціальних послуг.

На думку окремо взятих вітчизняних науковців, механізм управління вважається елементом системи управління та складною категорією, який містить цілий ряд складників. Смирнов І. М. [6] виділяє визначальні ознаки механізмів державного управління, що мають місце у сфері надання соціальних послуг в умовах децентралізації владних повноважень.

Жаворонок А. [7] зазначає, що механізм державного управління у сфері надання соціальних послуг є сукупністю правових, організаційних, інформаційних, фінансових, технічних складників, що мають змогу забезпечити збір інформації, підготовку та прийняття управлінських рішень щоб надати дані послуги, довести їх до суб'єктів, що надають та отримують такі послуги. Закон України «Про соціальні послуги» [10] встановив систему соціальних послуг та її суб'єктів, етапи їх надання, які розглянемо у (рис. 1.2.).

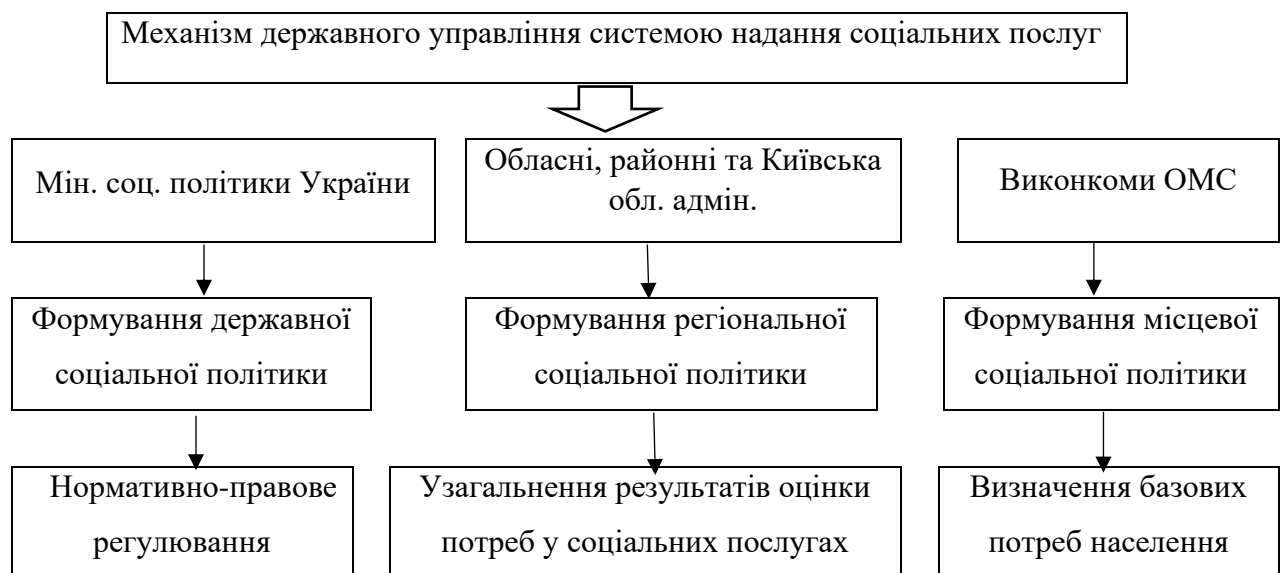

Рис. 1.2. Розподіл повноважень між органами влади у сфері надання соціальних послуг

Джерело: складено автором за даними [7, с. 341].

Міністерство соціальної політики України (Далі - МСПУ) функціонує на державному рівні та формує забезпечення реалізації державної соціальної політики, здійснює управління та координацію в цій сфері, розробляє

нормативно-правову базу надання соціальних послуг. Держава в особі МСПУ стає ключовим суб'єктом публічного управління, щоб системно надавати соціальні послуги, та виконувати не лише організуючу роль, а й координуючу, і має змогу врегульовувати відносини цих процесів. Таким, чином, виконується одна з основних функцій держави – соціальна, з метою надання соціальних послуг застосовуючи цілий спектр інструментів державного управління соціальними послугами, тому вона відіграє головну роль [7, с. 341].

Ми, більше звернемо увагу на місцевий рівень, на якому вживаються заходи, щоб визначити потреби у соціальних послугах, здійснюється планування, фінансування програм, організовується надання соціальних послуг. На регіональному рівні органи виконавчої влади: визначають пріоритети, забезпечуючи реалізацію державної соціальної політики в системі надання місцевих соціальних послуг; визначають потреби населення на місцях в таких послугах, їх види та обсяги; розробляють, затверджують та фінансують комплексні соціальні програми; оцінюють вплив соціальних служб на подолання СЖО; здійснюють управління та координацію діяльності надавачів соціальних послуг, моніторинг та оцінку надання послуг [7, с. 341].

Наведемо на рис. 1.3. порядок організації та надання соціальних послуг у окремій територіальній громаді затверджений, як ПКМУ від 2020 р. № 587.

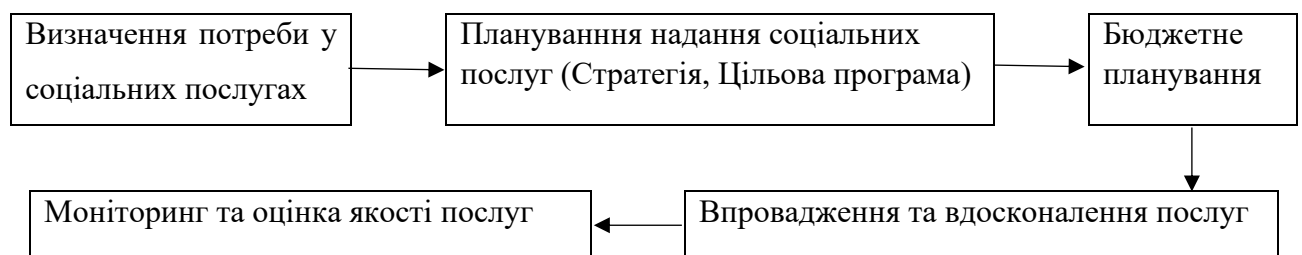

Рис. 1.3. Порядок організації та надання соціальних послуг у територіальній громаді

Джерело: [11].

З рис. 1.3. бачимо, що розвитку соціальних послуг у громаді керує циклічний процес, оскільки завершення одного циклу через моніторинг та оцінку якості соціальних послуг служить фундаментом для наступного.

Згідно, ПКМУ Порядку організації та надання соціальних послуг у територіальній громаді, механізм організації надання соціальних послуг є мульти-компонентним та включає декілька взаємоузгоджених етапів [2, с. 100]: визначення потреб населення у соціальних послугах, що передбачає збір, узагальнення та аналіз інформації; етап розробки та виконання програм по наданню соціальних послуг органам місцевого самоврядування (ОМС), програми у регіонах визначають заходи та цільові показники, які враховуються при формування бюджетів відповідних рівнів; етап фінансування та безпосереднє надання соціальних послуг за рахунок коштів відповідних бюджетів, а також залучення фінансування; на заключному етапі відбувається моніторинг, контроль та оцінка якості соціальних послуг. Регулює цей етап такий, нормативно-правовий акт, як: ПКМУ про Порядок проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг [17].

Відповідно до Закон України "Про соціальні послуги" [10], кожна об'єднана територіальна громада повинна забезпечити надання в обов'язковому порядку базових послуг. При цьому кожна послуга повинна відповідати певним соціальним стандартам, згідно МСП України [18]. Розглянемо схему визначення потреби у соціальній послугі на рис. 1.4.

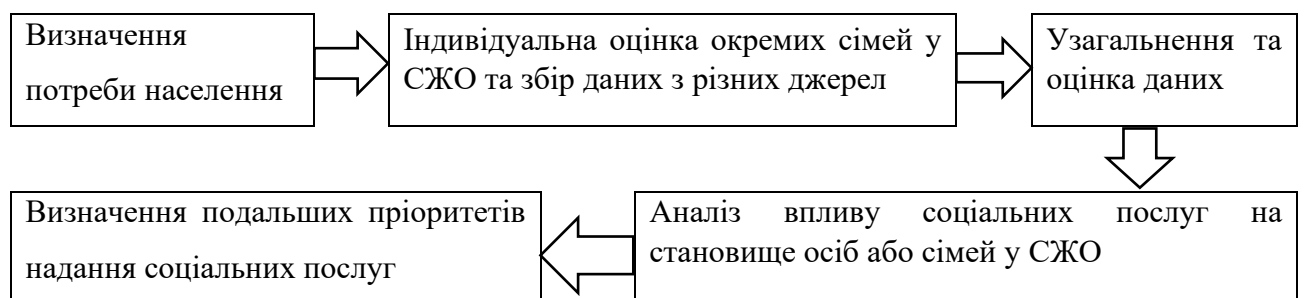

Рис. 1.4. Схема визначення потреби у соціальній послугі
Джерело: [2, с. 99].

Адже, населення громади потребує визначення таких соціальних послуг, яких воно потребує. Тому, метою громад є отримання об'єктивних, достовірних статистичних даних, для прийняття відповідних рішень. У свою чергу вартість соціальних послуг також змінюватись, визначається відповідно

до Методичних рекомендацій МСП, які затверджені наказом у 2015 році. Таким чином, в межах надання соціальних послуг на місцях, виокремлюється таке поняття, як соціальне замовлення. Отже, соціальне замовлення є механізмом, за яким надавач послуг обирається на конкурсній основі. В подальшому, замовник соціальних послуг на основі результатів аналізу потреб населення у конкретній соціальній послугі розробляє предмет соціального замовлення. Оплата за соціальні послуги здійснюється шляхом відшкодування надавачу вартості наданої послуги. Замовниками соціальних послуг, зазвичай, виступають ОМС, у тому числі ОТГ та їх структурні підрозділи. У випадку відсутності у межах ОТГ необхідних надавачів таких послуг, є випадки надати соціальну послугу не повною мірою.

Процесом від якого залежить розвиток соціальних послуг в територіальній громаді є круговий: визначаються потреби населення, плануються та фінансуються соціальні послуги, далі впроваджуються вони через надавачів соціальних послуг, здійснюється моніторинг, оцінка їх якості.

Через діяльність установ соціальної інфраструктури реалізується функціонування соціальної сфери та надання соціальних послуг. Іншими словами, інфраструктура – це сукупність стійких галузей і видів діяльності, які створюють умови для задоволення потреб людини, однією з яких є соціальні послуги. З метою раціональної організації життєдіяльності людей, забезпечення їх соціального захисту та забезпечення такі установи та підприємства соціальної інфраструктури (соціальні, медичні, освітні тощо) забезпечують взаємодію цих суб'єктів з матеріальним середовищем [6, с. 36].

Надавачі соціальних послуг є юридичні та фізичні особи, фізичні особи-підприємці, тобто (державного; комунального; недержавного секторів), які включені до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг «Надавачі соціальних послуг».

У Законі України «Про соціальні послуги» [10] до державного / комунального сектору надавачів соціальних послуг відносять надавачів [19]: установи або ж заклади надання соціальних послуг; інші установи або заклади

соціальної підтримки, а також спеціалізовані служби підтримки осіб, постраждалих від насильства, тобто (стаціонарні, реабілітаційні, тимчасового перебування та звичайного обслуговування).

Також можна оптимізувати, або ж надавати дані послуги комплексно, тоді надання соціальних послуг може здійснюватися у комплексних установах, які створюються з цією метою або ж закладами надання соціальних послуг, структурні або як територіальні підрозділи, яких надають різні за своїм спектром соціальні послуги населення.

У Законі України «Про соціальні послуги» [10] про надавачів соціальних послуг недержавного сектору говориться, що вони можуть бути підприємствами, установами, організаціями, крім тих, що нами вище зазначені, тобто громадські об'єднання, релігійні організації, благодійні, фізичні особи-підприємці та фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду, але не здійснюючи підприємницьку діяльність.

Новацією останніх років є формування реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг. Цей реєстр опублікований на офіційному сайті МСПУ і нині він працює в тестовому режимі [18]. Даний реєстр складається із двох розділів: у першому наводиться вся інформація про надавачів послуг, а саме: загальна інформація, перелік соціальних послуг, їх зміст, умови та обсяги. Другий розділ містить інформацію про отримувачів послуг у розрізі: загальної інформації, потреб, інформації щодо послуг, та моніторингу та оцінки якості.

Отже, механізм державного управління системою надання соціальних послуг включає такий рівень, як місцевий з трьох. На нього ж покладено обов'язки по контролю за дотриманням законодавства у сфері соціальних послуг, розробка планів та програм, але деякі функції працюють ще в тестовому режимі, тому для їх повноцінного впровадження потрібен час.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ СФЕРИ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ (НА ПРИКЛАДІ КРАСИЛІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)

2.1 Аналіз передумов та показників діяльності підприємств соціальної сфери Красилівської територіальної громади

Міська рада є органом місцевого самоврядування, що представляє Красилівську міську територіальну громаду та здійснює від її імені та в її інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування у межах та у спосіб, визначені Конституцією України [14], Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” [20], Європейською хартією місцевого самоврядування та іншими законодавчими актами.

Функціонування системи надання соціальних послуг на сучасному етапі соціально-економічних процесів в Красилівській територіальній громаді відбувається на основі наступних принципів [1, с. 159-160]:

- принципу адресності, що реалізується шляхом персоналізації при наданні соціальної послуги конкретному споживачу у терміни, що дозволяють максимально знизити соціальні проблеми;

- принципу доступності, що передбачає надання соціальної послуги на умовах своєчасності, безкоштовності або часткової оплати, що забезпечується відповідними нормативними актами та напрямками соціальної політики;

- принципу добровільності отримання соціальної послуги в залежності від потреби конкретної соціальної групи;

- принципу гуманності, що забезпечує рівність в отриманні соціальних послуг всіма громадянами та верствами населення, що їх потребують, незалежно від соціального статусу, віку, статі, інвалідності і та інші);

- принципу конфіденційності, що передбачає недопущення розповсюдження відомостей особистого характеру організаціями, що мають право їх отримання та зберігання, а також спеціалізованим фахівцям, що залучаються до професійного надання соціальних послуг та пов’язаних з ними інформаційних та юридичних послуг.

На базі Красилівської ОДПІ працює Центр обслуговування платників, де створені максимально комфортні умови для надання комплексу послуг при отриманні дозвільних документів, довідок, податкових консультацій, також удосконалено процес приймання податкової звітності та забезпечено швидкий доступ до необхідної інформації.

Важливість значення сфери соціальних послуг особливо зростає у випадках значних безпекових викликів, особливо в умовах війни. Через вимушену міграцію, виникає ще більша необхідність щодо відповідних видів обліку та захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Зростає нагальність соціальної підтримки інших громадян, які потрапили у СЖО, тому складнішим є збереження соціальної допомоги особам, які отримували її до війни. Ці та інші соціальні послуги стають ще необхіднішими в часи війни. Адже, для відбудови держави є помітним те, щоб Україна після початку повномасштабного вторгнення росії у 2022 р. впоралася досить успішно з викликами у сфері соціальних послуг, надаючи необхідні такі послуги. Разом із тим війна показує, що ще більше соціальних послуг можуть бути підготовленішими до безпекових викликів. А, деякі рішення можуть бути корисними і для умов мирного стану [21].

Завдяки впровадження Програми «U-LEAD з Європою» [22] в громаді створено та працює сучасний європейський ЦНАП у форматі openspace. Тому, що діє один із пріоритетних напрямів регуляторної політики це подальше суттєве зменшення у бар'єрів публічного управління, які перешкоджають на шляху розвитку підприємництва сфери соціальних послуг.

Центр надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП) Красилівської міської ради має мету – формування клієнто-орієнтованої системи надання адміністративних послуг для мешканців Красилівської громади та громадян суміжних громад, основними принципами якої є: єдиний відкритий простір, ввічливе ставлення персоналу, зрозумілі процедури, стислі та чітко визначені строки, комфортні умови для клієнтів, максимальна результативність [23].

Система соціального підприємництва має сприяти активному залученню

комерційних установ для надання соціальних послуг населенню в якості рівноправних постачальників з державними організаціями. Задіяння підприємців до часткового виконання соціальної функції держави формує нові умови взаємодії сектору бізнесу та публічного управління.

Так, соціальним підприємством визначається суб'єкт господарювання, утворений юридичними або фізичними особами, і має за пріоритет діяльність щодо досягнення соціальних результатів, зокрема, у сфері охорони здоров'я, освіти, науки, культури, навколишнього середовища, надання соціальних послуг та підтримки соціально вразливих груп населення. Розглянемо соціальну інфраструктуру громади станом на 01.01.2024 р. у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

На території громади за рахунок бюджету громади функціонують

Лицеїв	1
Закладів загальної середньої освіти I-II ступеня	6
Гімназії	13
Закладів загальної середньої освіти I ступеня	0
Закладів дошкільної освіти (в т. ч. 4 заклади є структурними підрозділами ЗОШ)	19
Закладів позашкільної освіти	2
Закладів культури	42
Закладів фізичної культури	0
Фельдшерсько-акушерських пунктів	20
Амбулаторій, поліклінік	6
Лікарень	1

Джерело: складено автором за даними [24]

Фінансовою складовою надання соціальних послуг виступає державна та муніципальна бюджетна підтримка. Проте в контексті соціального підприємництва доцільно врахувати той факт, що соціальні послуги можуть надаватися підприємствами та установами незалежно від форми власності, проте лише на основі попередньо розробленої органами державної влади соціальної політики та відповідних напрямків і завдань та під впливом контролюючих заходів з боку органів публічного управління. Перш за все, для того, щоб з'ясувати як відбувається забезпечення фінансування соціальної сфери. Здійснимо аналіз сфери видатків бюджету громади, спираючись на

статистичні звіти за галузевою ознакою (табл. 2.2 та рис. 2.1.) про виконання бюджету Красилівської міської ради.

Таблиця 2.2

Основні видатки бюджету Красилівської громади

Видатки	Млрд. грн	Частка, %	Млрд. грн	Частка, %	тис. грн	Частка, %
	2021 р.		2022 р.		2023 р.	
Державне управління	16894,6	8,79	24203,6	9,06	33937,6	9,78
Освіта	112973,8	58,78	155524,7	58,24	183623,1	52,94
Охорона здоров'я	1972,8	1,03	14153,5	5,3	15606,9	4,5
Соціальний захист та соціальне забезпечення	6551,2	3,4	7607,3	2,85	14378,6	4,15
Культура і мистецтво	16150,1	8,4	19455,2	7,29	18065,6	5,21
Фізична культура та спорт	4152,6	2,16	7473,4	2,8	10438,9	3,01
ЖКГ	14804,5	7,7	27986,4	10,48	26714,4	7,7
Розвиток інфраструктури	17045,5	8,87	7943,4	2,97	30876	8,9
ЗСУ, безпека	1659,6	0,86	2699,8	1,01	13206,5	3,81
Всього видатки	192205	100,0	267047	100,0	346848	100,0

Джерело: складено автором за даними [24]

Згідно табл. 2.2., виділимо, що в умовах збройного конфлікту на сході країни видатки на соціальну сферу у 2023 році збільшилися майже в 2,5 раза, а витрати на соціальну сферу, у тому числі соціальний захист і соціальне забезпечення, у 2022 році, ніж у 2021 році залишалися також у пріоритеті. У структурі видатків бюджету громади за 2023 рік видатки, характеризуються ще більшою соціальною спрямованістю бюджету, адже частка порівняно з минулими роками зростає до 4,5 % [24].

Але, зазначимо, що видатки за напрямом «Соціальний захист і соціальне забезпечення» впродовж останнього десятиріччя (2008-2022 рр.) займали лівову частину у бюджеті громади і значно перевищували обсяги коштів сфери освіти, охорони здоров'я і навіть економічної діяльності.

Така динаміка свідчить про зростаючу тенденцію щодо державних витрат на соціальний захист та соціальне забезпечення населення за аналізований період. Але, у 2021-2023 роках частка порівняно з іншими витратам не значна. Але, це ще пов'язано не лише зі скороченням державних витрат на соціальні виплати населенню, а навпаки, а також зі збільшенням навантаження на бюджет та додаткові виплати у зв'язку з подіями, пов'язаними з війною на території України.

Розподіляючи видатки державного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення, держава у 2015-2021 рр. здійснювала його нерівномірно і практично у не змінювала у співвідношенні. А, найбільший обсяг коштів спрямовувався на фінансування освіти, соціальний захист та забезпечення, а також на медицину. У 2022 році пріоритети держави значно змінилися. Але, обсяги державного фінансування не були достатніми для забезпечення соціального захисту та соціального забезпечення населення. Не будемо звертати уваги, що були зусилля влади модернізувати дані структурні напрями соціальної сфери ще до війни. І, на сьогодні, хоч і є значні видатки, але коштів завжди не вистачає, щоб вирішити нагальні проблеми у даній сфері, особливо в критичних умовах війни. Тому, що частина території нашої держави все ще незаконно анексована та тимчасово окупована росією, на частині ведуться бойові дії.

Отже, фінансове забезпечення соціального забезпечення населення України з кожним роком в абсолютному розмірі збільшується, водночас фінансові можливості держави є обмеженими з огляду на необхідність здійснення військової підтримки держави. Тому, що формування цільової орієнтації знаходить свій прояв в тому, що визначений суб'єкт підприємництва, здійснює прийняття управлінських рішень, що мають задовольнити соціальні потреби конкретного споживача, який не здатен самостійно вирішити певні проблеми, та забезпечити умови для отримання послуг потрібної якості.

Красилівська громада – це аграрний та екологічно чистий край, вигідне

географічне положення, близькість джерел сировини та ринків збуту товарів. Наявність великого сільсько-господарського потенціалу і мережі транспортних комунікацій створюють незаперечні переваги для громади як перспективного ринку вкладення ресурсів та залучення інвестицій. Основу економіки краю складає розвинений енергетичний комплекс, інноваційно орієнтовані промислові та сільськогосподарські виробництва [24].

Красилівська громада зі значним ресурсним та інвестиційним потенціалом, де впроваджуються програми та заходи, спрямовані на формування сприятливого інвестиційного клімату. Влада громади відкрита до співпраці та створює усі необхідні умови з метою збільшення обсягів інвестицій. Красилівська територіальна громада готова й надалі сприяти вітчизняному та міжнародному бізнесу та надавати необхідну допомогу у реалізації інвестиційних проектів у регіоні.

Підтвердженням сприятливого інвестиційного клімату в регіоні слід вважати тривалу та успішну роботу на теренах району таких іноземних компаній, як німецькі «Манн+Хуммель», ТЗОВ "Гольдхофер Юкрейн", польська ТОВ «Екометал Інвест». Об'єкти інвестування: ПАТ «Красилівський машинобудівний завод», ДП «Красилівський агрегатний завод», ДП ПАТ "Оболонь "Красилівське", ТОВ «Манн+Хуммель Фільтрейшн Тек Україна», ТОВ «Красилівагромаш», ТОВ «Атонмаш», ТОВ «Екометал Інвест», ТОВ «Агропартнер-1», СТ «Домашній хліб», ТМ «Мамин хліб» та інші [24].

Головним завданням інвестиційної політики громади є широкомасштабне залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій. Пріоритетним для інвестування в громаді є такі галузі: агропромисловий комплекс; машинобудування; харчова промисловість; мале підприємництво; житлово-комунальне господарство.

Здійснюється підтримка і стимулювання участі іноземних інвесторів, підтримка усіх форм власності, які сприяють розвитку економічного потенціалу регіону, зайнятості населення, особливо у сільській місцевості, насиченню ринку товарами власного виробництва, розширенню сфери послуг,

покращенню торгівельного обслуговування населення. Сільськогосподарську діяльність в Краси́лівській громаді проводять 24 господарюючих суб'єкти, з них: товариств з обмеженою відповідальністю – 10; фермерських господарств – 10; сільськогосподарських кооперативів – 1; приватних підприємств – 3 [24].

У структурі сільськогосподарського виробництва переважає рослинництво. Найбільші посівні площі займають зернові культури (кукурудза на зерно та озима пшениця). Вирощують також ячмінь, овес, гречку та інші зернові культури. Серед технічних культур переважає соя, соняшник, цукрові буряки та ріпак. Природні умови сприятливі для розвитку овочівництва та садівництва. Найважливішою галузю тваринництва є молочне скотарство.

Але, є і основні проблемні питання у сфері розвитку підприємництва – це обмеженість фінансових ресурсів, відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки, недостатня розвиненість інфраструктури підтримки підприємництва. Підтримка та співпраця з підприємництвом у 2023-2025 роках буде забезпечуватися шляхом реалізації виконавчим комітетом заходів, що передбачають [24]:

- формування конструктивної діалогової платформи для визначення та врегулювання проблемних питань розвитку бізнесу;
- забезпечення відкритості та ефективності регуляторної діяльності;
- забезпечення висвітлення інформації про перелік, умови та порядок надання адміністративних послуг на веб-сайті Краси́лівської міської ради;
- подальше спрощення дозвільно-погоджувальних процедур;
- сприяння залученню зовнішніх інвестицій в малий та середній бізнес;
- поступове перетворення ринків у сучасні торговельні комплекси, в тому числі із залученням коштів вітчизняних інвесторів;
- збільшення кількості діючих малих підприємств та чисельності офіційно працюючих у сфері малого бізнесу;
- збільшення кількості зайнятих працівників у підприємстві;
- приведення у відповідність до вимог сучасного дизайну підприємств

торгівлі та побуту, забезпечення їх сучасною рекламою;

- посилення захисту від незаконно виготовлених і фальсифікованих товарів, насичення ринку товарами вітчизняного та місцевого виробництва;
- забезпечення суб'єктами господарювання законодавства щодо захисту прав споживачів, Порядку заняття торговельною діяльністю;
- встановлення зручного режиму роботи підприємств торгівлі та побуту, розробленого із врахуванням побажань покупців;
- сприяння розвитку мережі закладів, що надають соціальні послуги;
- надання консультаційної допомоги суб'єктам всіх форм власності.

Як ми бачимо, соціальне підприємництво Краси́лівської міської ради використовує широкий спектр організаційних механізмів, при цьому відбувається поєднання та трансформація цих механізмів у різних співвідношеннях, завдяки чому забезпечується досягнення соціальних цілей публічного управління. Ключовим аспектом є зменшення соціального навантаження за допомогою інноваційних методів та комбінації соціальних та економічних ресурсів для створення само-відтворюваного механізму надання цільових соціальних благ.

Отже, тут система соціального підприємництва сприяє активному залученню комерційних установ для надання соціальних послуг населенню в якості рівноправних постачальників з державними організаціями, але їх ще зовсім не багато у порівнянні з потребами населення. Задіяння підприємців до часткового виконання соціальної функції держави в громаді формує нові умови взаємодії сектору бізнесу і публічного управління.

2.2 Оцінка результативності публічного управління підприємствами соціальної сфери Краси́лівської територіальної громади

Формування стратегії розвитку соціального підприємництва у громаді є важливим аспектом сталого соціально-економічного зростання та вдосконалення соціальної сфери. Підтримка соціального підприємництва сприяє вирішенню актуальних соціальних та екологічних проблем, покращує

якість життя громадян та сприяє створенню стійкого та прогресивного суспільства. Однак, ефективність такої політики залежить від правильного вибору пріоритетів та їхньої інтеграції у загальну стратегію громади [25].

Першим кроком у формуванні стратегії є підтримка і поширення усвідомлення в суспільстві про роль та значення соціального підприємництва. Це допомагає стимулювати інтерес до цієї форми бізнесу, сприяє підвищенню його ефективності та впливу на соціальний розвиток. Наступний крок - забезпечити належне нормативно-правове регулювання, що стимулює розвиток соціального підприємництва та гарантує його стабільність. Доцільною є також ініціатива забезпечення фінансової підтримки та доступу до ринків для соціальних підприємств, що сприятиме їхньому стабільному розвитку та розширенню діяльності. Крім того, важливо враховувати національні та регіональні стратегічні документи, які визначають пріоритети соціально-економічного розвитку регіону. Лише такий аналіз дозволить створити необхідні умови для успішної реалізації стратегічних цілей [26].

Красилівська міська рада визначає пріоритети та забезпечує реалізацію державної соціальної політики в системі надання соціальних послуг; розробляє, затверджує та фінансує комплексні соціальні програми надання соціальних послуг; визначає потреби населення регіону в соціальних послугах, їх види та обсяги; оцінює вплив соціальних служб на процес подолання складних життєвих обставин; забезпечує управління та координацію діяльності надавачів соціальних послуг, моніторинг та оцінку якості соціальних послуг.

Щоб визначити та оцінити потреби у соціальних послугах, їх надання, а також моніторинг якості цих послуг здійснюється комплекс заходів, який спрямовується на розвиток соціальних послуг включений до відповідної цільової середньострокової програми. Даний документ визначає діяльність на середньостроковий період щодо застосування цільової програми для планування на середньостроковий період. Важливою його перевагою є обґрунтування обсягів і джерел фінансування, що створить сприятливі

передумови для врахування послуг у бюджетних документах та є засобом забезпечення реалістичності виконання програми [5, с. 74].

План соціально-економічного розвитку громади на 2023-2025 роки розроблено на основі звіту про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії Красилівської міської територіальної громади від 29.03.2022 р. [27] складається з низки конкретних заходів, спрямованих на досягнення цілей, визначених пріоритетами, і в кінцевому рахунку – визначеного бачення розвитку громади. Заходи надалі перетворюють в програми і проекти. В реалізації плану приймає участь виконавчий комітет міської ради. Він відіграє особливу роль, виступаючи активним, співвиконавцем заходів, що входять до плану.

Організаційно реалізація плану соціально – економічного розвитку громади забезпечується наступним чином:

- всі заходи плану обговорюються учасниками реалізації, визначаються першочергові заходи і терміни виконання;
- при уточненні міського бюджету враховуються заходи Плану;
- щорічно на громадських слуханнях робиться звіт з реалізації Плану.

Заходи, які включені до Плану користуються пріоритетним правом при фінансуванні як із міського бюджету, так і із бюджетів вищого рівня. План відповідає Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, Стратегії регіонального розвитку Хмельницької області на 2021-2027 роки, іншим програмним та нормативно-правовим документам.

Координацію роботи з розроблення та формування Плану забезпечують відділи та підрозділи виконавчого комітету міської ради. У Плані визначають основні заходи щодо розвитку провідних галузей виробничої та соціальної сфери у 2023-2025 рр., відповідно до завдань, передбачених актами Президента України, Кабінету Міністрів України, рішеннями Красилівської міської ради.

Інструментами виконання Плану є щорічні довгострокові цільові галузеві програми, які затверджені міською радою, заходи яких увійшли як у

Стратегії розвитку Краси́лівської міської об'єднаної територіальної громади на період до 2027 року.

Далі йде процес моніторингу, який включає збір даних щодо ефективності і якості реалізації Плану в порівнянні з очікуваними результатами. Він полягає у виконанні двох взаємопов'язаних функцій - спостереження та попередження. Воно проводиться щодо виявлення відповідності наявного стану речей з бажаним результатом, а спостереження – з метою попередження небажаних наслідків.

Моніторинг Плану соціально-економічного розвитку громади включає два рівні: Моніторинг зовнішнього середовища розвитку громади. Базується на аналізі основних показників, що характеризують ситуацію в державі в цілому та Хмельницькій області, які є важливими для міської ради. Проводиться моніторинг виконання проектів місцевого розвитку, що складають План. Далі, оцінюється стан виконання кожного проекту та ступінь досягнення результатів. Це дані щорічного звіту про реалізацію Плану, яке має відбуватися щорічно.

Перелік соціальних інвестиційних проектів та соціальних заходів, які передбачається реалізувати у 2023-2025 роках за рахунок усіх джерел фінансування розглянемо у Додатку А. Далі ж, проведемо оцінку результативності публічного управління підприємствами соціальної сфери Краси́лівської територіальної громади завдяки аналізу загальних обсягів виконання соціальних програм та фінансування стратегічних напрямів, зобразивши їх у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Загальні обсяги фінансування та виконання у розрізі стратегічних напрямів соціальних програм

Стратегічний напрям	2022 р.	%	2023 р.	%	2024 р.	%
1. Громада підтримки розвитку бізнесу та залучення інвестицій	150,0	20	200,0	25	350,0	55
2. Громада розвинутої та енергоефективної інфраструктури, комфортного та безпечного проживання	3570,0	9	11375,0	23	22425,0	68
3. Громада розвинутої освіти та медицини, високого культурного	5093,0	6	18451,0	26	27933,8	68

середовища, спорту і туризму, дружня до довкілля та транскордонної співпраці						
4. Активна громада	350,0	3,7	1120,0	47,5	1280,0	49
Всього, тис. грн.	9163,0	39	31146,0	122	51988,8	240

Джерело: складено автором за даними [24].

З таблиці бачимо, що загальна сума фінансування за Планом реалізації Стратегії – протягом 2022-2024 років становить 92 297,8 тис. грн. У 2022 році відсоток виконання 39 %, у 2023 році – 122 %, а у 2024 році – 240 %. Більш детально ці зміни обсягів фінансування та виконання розглянемо на рис. 2.1.

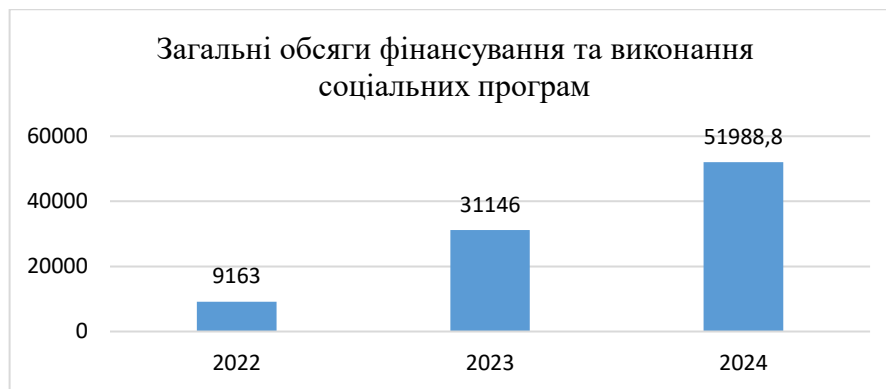

Рис. 2.1 Динаміка загальних обсягів фінансування та виконання соціальних програм у розрізі основних стратегічних напрямів за 2022-2024 рр., тис. грн.

Джерело: складено автором за даними [24].

З рис. 2.1., видно, що є найвищим показник у 2024 році, та означає, що громаді необхідно розвивати: себе, розвиток бізнесу та залучати інвестиції; енергоефективну інфраструктуру, комфортне та безпечне проживання; освіту та медицину, високе культурне середовище, спорт і туризм, дружню до довкілля атмосферу та стати центром транскордонної співпраці.

Варто зазначити, що нормативно-правовими актами України не передбачено організаційної структури системи надання соціальних послуг яка має бути однаковою для всіх територіальних громад. В громаді, як і у цілому в державі, в основу пріоритетів соціальної політики покладено вирішення проблем соціально незахищених верств населення, малозабезпечених сімей та інвалідів надаючи різні види соціальної допомоги. Для того, щоб реалізувати

встановлені чинним законодавством соціальні, економічні, правові та конституційні гарантії у сфері соціального захисту людей похилого віку, осіб з обмеженими фізичними можливостями, сімей з дітьми та дітей, позбавлених батьківського піклування, у 2022-2024 роках планувалося впровадження виконавчим комітетом заходів, що дозволили: забезпечити виконання Програми, «Піклування»; надавати матеріальну допомогу соціально незахищеним категоріям громадян; виділяти кошти на поховання громадян, які на день смерті не мали власних фінансових надходжень; забезпечувати пільги передбаченні чинним законодавством; проводити роботу із сім'ями, які перебувають в складних життєвих обставинах; залучати осіб, які потребують сприяння у працевлаштуванні, до участі у громадських роботах та інших видах робіт тимчасового характеру; забезпечити на належному рівні життєдіяльності соціально вразливих верств населення, у першу чергу – осіб із обмеженими фізичними можливостями та внутрішньо переміщених осіб; використовувати потенціал соціальних служб регіону для соціального супроводження осіб з інвалідністю, самотніх людей похилого віку, бездомних осіб та осіб, звільнених з місць позбавлення волі до суспільного життя та соціально-економічного розвитку регіону; забезпечення підтримки сімей військовослужбовців, які отримали поранення під час виконання військового обов'язку та/або зникли безвісти і потрапили в полон, учасників бойових дій шляхом надання матеріальних допомог, земельних ділянок для індивідуального будівництва, забезпечення житлом, медичного забезпечення та санаторно-курортного лікування, пільг щодо послуг тощо.

Так, розглядаючи період ще до війни, процес економічного й соціального реформування у громаді починають з'являтися різні негативні фактори, які таким самим чином впливають на сімейний стан. На сам перед це демографічна ситуація, репродуктивне здоров'я, сімейна економіка, безробіття в окремо взятих сім'ях, виховання та освіта дітей у домогосподарстві. Необхідно вирішувати ряд питань, які стосуються: професійної освіти, продуктивної зайнятості, охорони здоров'я та соціального забезпечення. З

метою забезпечення на належному рівні життєдіяльності соціально вразливих верств населення, необхідно визначити показники ефективності соціальної роботи з сім'ями та дітьми, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають в складних життєвих обставинах (у додатку В).

Згідно нього, у першу чергу беруть до уваги – осіб із обмеженими фізичними можливостями та внутрішньо переміщених осіб, необхідне підвищення ефективності роботи з виявлення сімей та дітей, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм комплексу соціальних послуг, спрямованих на подолання складних життєвих обставин, мінімізацію їх наслідків.

У 2024 році для 534 жителів громади різних категорій за кошти міського бюджету виділено матеріальну допомогу на загальну суму 3684,3 тис. грн., з них: 1880,0 тис. грн. - 94 особи, які отримали поранення в період російсько-української війни; 690,8 тис. грн. – на лікування 221 жителя громади; 316,3 тис. грн. – виплата одноразової грошової винагороди у розмірі двох мінімальних заробітніх плат 19 членам родин, які вважаються Почесними громадянами Красилівської міської територіальної громади; 300,0 тис. грн. – 30 членам сімей загиблих російсько-української війни та членам сімей загиблих учасників АТО/ООС до Дня Незалежності України; 220,0 тис. грн. - 11 членам сімей військовослужбовців, які зникли безвісти, або перебувають у полоні; 180,0 тис. грн. – для 90 жителів громади, що опинились в складних життєвих обставинах; 35,0 тис. грн. – 5 матерям, сини яких загинули під час проведення антитерористичної операції на сході України, 28 членам сімей загиблих в період російсько-української війни та 2 матерям загиблих при виконанні військового обов'язку на території Афганістану, які проживають на території Красилівської громади до Дня Матері; 34,5 тис. грн. - 23 особам допомога на поховання жителів громади; 15,0 тис. грн. – 2 жителям громади на подолання наслідків стихійного лиха; 9,7 тис. грн. – на фінансування витрат на поховання 2 одиноких (внутрішньо-переміщених осіб); 3,0 тис. грн. – 3 учасникам бойових дій До Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні

1941-1945 років та інвалідам війни, з їх числа, які проживають на території Красилівської міської територіальної громади.

На фінансування заходів з поховання 22 учасників російсько-української війни, жителів Красилівської міської територіальної громади використано 919,6 тис.грн. з коштів місцевого бюджету. Відшкодовано кошти за пільговий проїзд окремих категорій населення на міських та приміських маршрутах, що організовано комунальним підприємством міської ради в розмірі 1 407,4 тис. грн. Відшкодовано пільги на відвідування Спортивно-реабілітаційного центру в м. Красилів (басейн, спортивний зал) дітям з інвалідністю віком до 18 років, в т. ч. з числа ВПО, учасникам бойових дій, особам з сімей, які перебувають в складних обставинах, на суму 42,4 тис. грн.

Відшкодовано пільгу в розмірі 30,9 тис. грн. по оплаті житлово-комунальних послуг, що надаються комунальними підприємствами міської ради дванадцяти жителям громади, яким було присвоєно звання «Почесний громадянин міста Красилів» та членам сімей загиблих військовослужбовців.

Соціальні виплати: прийнято від жителів громади 3007 заяв на призначення усіх видів державних соціальних допомог, компенсацій, пільг та житлових субсидій для подальшої передачі до структурних підрозділів з питань соціального захисту населення Хмельницької РДА та Пенсійного Фонду України. Видано 371 довідока про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та прийнято 238 заяв на допомогу на проживання ВПО. Проведено виплату компенсації 57 фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі, особами з інвалідністю І групи; дітьми з інвалідністю; громадянами похилого віку з когнітивними порушеннями; невиліковно хворими, які через порушення функцій організму не можуть самотійно пересуватися ватися на суму 694,6 тис. грн.

Проведено 4 засідання Координаційної ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання та протидії домашньому насильству та протидії торгівлі людьми. Проведено 8 засідань Опікунської ради з метою прийняття рішень щодо надання соціальних послуг особам, які

перебувають в складних життєвих обставинах. Рішенням виконавчого комітету Красилівської міської ради від 2023 року № 1207 утворено Раду з питань внутрішньо переміщених осібФ та проведено 2 засідання. Рішенням виконавчого комітету Красилівської міської ради від 2023 року утворено Координаційний центр підтримки цивільного населення.

Внутрішньо переміщені особи, які проживають на території Красилівської міської територіальної громади неодноразово отримували благодійну допомогу у вигляді одягу, продуктів харчування та засобів гігієни.

Прийнято заяви та передано до Хмельницької обласної військової адміністрації переліки осіб, що розмістили внутрішньо переміщених осіб, з метою відшкодування витрат за проживання за рахунок коштів Товариства Червоного Хреста України (обсяг витрат - 2035,2 тис. грн.)

Отже, ми бачимо, що йде активна робота підприємствами соціальної сфери Красилівської територіальної громади з забезпечення соціального захисту людей, які потребують допомоги, підтримка внутрішньо переміщених осіб та на особливому контролі – захист населення і територій від наслідків воєнної агресії. Тому, що громада повинна дотримуватися самозабезпечення скеровуючи економічно активну частину населення, для того, щоб вони могли забезпечувати себе та свою сім'ю.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ СФЕРИ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

3.1 Перспективи публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення

Повномасштабне вторгнення росії в Україну є викликом для всіх сфер – не винятком стала і сфера соціальних послуг на регіональному рівні, яка опікується вразливими, мало захищеними та незахищеними категоріями населення. Значні руйнування та економічні втрати зумовлюють необхідність масштабної відбудови України. Відновлення фокусується на створенні ефективної системи управління для повоєнного відновлення та втілення цієї системи управління в архітектуру публічного управління для забезпечення довготермінових і сталих рішень у сфері місцевого самоврядування. На сьогодні адміністративні, економічні, політичні зміни, що відбуваються в державі, вносять багато нового у діяльність цих органів влади [28, с. 126].

Вітчизняне реформування було спрямоване на створення ефективної системи надання послуг на рівні громади в цілому, як суб'єкту державного управління. Це пов'язано з тим, що лише ефективний уряд може створити умови для вирішення СЖО та покращення рівня якості життя населення. Ми скажемо про те, що щодо підвищення ефективності системи надання послуг на місцевому рівні, як суб'єкту державного управління має бути вирішено багато завдань, тому що це є складним питанням і потребує мобілізації сил різних структур суспільства, задіяння принципів відкритості влади до змін і показ готовності з населенням до діалогу. Тобто, це вимагає перегляду ролі та функцій держави, характеру її взаємовідносин із суспільством [8, с. 75].

Українська система соціального захисту ще до війни мала певні проблеми, зіткнувшись з [28]: не така, як потрібно якість надання соціальних послуг; низька їх адресність; не висока заробітна плата у даній сфері; неналежність рівня організаційної структури, виконання та функціонування у даній сфері; відсутність компетентних спеціалістів та фахівців та інше.

Сьогодні, в основу ресурсів громади складають її мешканці, і є різні етапи життя, на яких будь-хто з громадян може потрапити у СЖО та потребувати професійної соціальної підтримки. Враховуючи ці фактори, подолання СЖО, особливо в умовах війни набуває особливого значення. Для цього необхідне подальше реформування системи адміністративних послуг, наразі стоїть важливе завдання, як держави, так і місцевого самоврядування у сфері соціальних послуг – побудувати своєчасну, доступну, якісну підтримку, побудувавши систему надання соціальних послуг, яка забезпечить наших громадян в умовах війни та повоєнного відновлення здійсненням такої соціальної роботи, яка буде наближена до кращих практик світових [25, с. 127].

Період війни спричиняє найбільші переміщення населення в Європі з часів Другої світової війни, як всередині України, так і за її межами. Актуальність полягає у тому, що зумовлюється найбільша житлова криза в Україні з часів незалежності 1991 року. В більшості внутрішньо переміщені особи проживають у орендованому житлі приватної власності, що не регулюється певним чином і не забезпечує достатнього захисту орендарок у їх правах. Такі обставини склалися тому, що пострадянська масова приватизація житлового фонду та подальша політика, спрямовувалась на стимулювання придбання житла у власність, складаючи незбалансовану структуру власності та нестачі соціального житла для розміщення потребуючих людей [29].

Ми не можемо говорити про перспективи публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг в сучасних умовах не знаючи основних проблем соціального захисту [7]:

- війна в Україні та масштабне збільшення кількості пільгових категорій;
- невідповідність між розмірами пільг, кількістю пільговиків та реальністю можливостей їх забезпечити;
- дефіцит Пенсійного фонду;
- низький рівень контролю та високий рівень корупції;
- руйнуванням соціально-економічної інфраструктури;

- масовий переїзд населення з постійних місць проживання;
- втратою майна та засобів до існування великої частки населення;
- втратою частин території, унеможливаючи надання послуг;
- незавершена децентралізація та інше.

Російська агресія проти України наносить невимовних втрат – величезна кількість людей покинули дім. Враховуючи умови війни, які досі існують, кількість потребуєчих допомоги може і надалі зростати. У час повномасштабної війни росії проти України велика чисельність громадян потрапили у складні життєві обставини, зокрема стали біженцями, внутрішньо переміщеними особами (далі - ВПО) або втратили роботу чи житло. Так, за інформацією МСП в Україні у жовтні 2024 року було офіційно зареєстровано 4,6 мільйона осіб із числа ВПО, більшість з них це жінки, порівнюючи з минулим 2023 роком їх було 4,9 мільйона осіб, тобто йде тенденція до зниження. У 2024 році в Україні було впроваджено ще й нові механізми підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО), зокрема автоматичне продовження виплат допомоги [30].

За останніми даними станом на кінець 2023 року у країнах Європи перебувало понад 4,1 мільйона, тобто на 320 тисяч більше, ніж на початок 2023 року, українських біженців. Найбільше їх з України вибуло у Німеччину, де на початку жовтня 2023 р. зареєстровано близько 1,17 млн. українців. На другому місці у Польщі, де 957 тис. українців було зареєстровано. ООН також прослідкувати може міграцію українців навіть на територію росії. За даними UNHCR, на початку 2023 року у країн-агресорів росії та білорусі в загальному перебували близько 2,9 млн українців. Але, на даний момент неможливо знайти дані, хто з них виїхав туди добровільно, а кого депортували [30].

Завдання держави стоїть у тому, що вона має піклуватись та задовольняти потреби населення, особливо у такий складний час. Порушення цієї рівноваги впливає на якість життя населення, тому країна повинна надавати послуги, тобто здійснювати різноманітні дії, спрямовані на створення умов для реалізації громадянами своїх прав і свобод. Надання

соціальних послуг підприємствами на місцевому рівні є важливою функцією будь-якої організації. Але, під час війни кількість людей, які потребують підтримки, збільшується на стільки, що на вересень 2024 року кількість осіб з інвалідністю в Україні збільшилася на 300 тисяч, а в цілому становить вже майже 3 мільйони осіб, більше чоловіків [30].

А, ще протягом тривалого часу, науковці виділяють інтенсифікацію проблем значної диспропорції у рівні та якості життя населення України. Зокрема, це пов'язано із поширенням корупції, зовнішніх та внутрішніх викликів, які провокують переміщення високо-кваліфікованих трудових ресурсів із регіонів у центри, що ще більше провокує загострення соціальних, екологічних та економічних проблем у віддалених регіонах. Наразі це питання стає ще гостріше, тому, що ці процеси відбуваються під час війни у великих масштабах [8, с. 74].

Ще одним викликом є те, що існує вимушене переміщення, поранення та повернення ветеранок до цивільного життя. Тому, збільшується потреба в соціальних послугах у кожній з громад. Як це відображається на звичайному житті таких людей, це змушує людей працездатного віку, особливо жінок, залишати ринок праці та займатися доглядовою працею. Тому, що існує брак спроможностей соціальних центрів і дитячих садків і це призводить до втрати навичок і збільшення гендерного розриву в оплаті праці. Ще війна збільшує потребу в психологічній допомозі. А, спроможність існуючої системи не відповідає потребі, яка є на даний момент часу, роботи тут може бути багато, тому що перш за все існує упередження щодо психологічної допомоги, і є поширеним явищем у цілому суспільстві [29].

Для цього, ще у 2022 році був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях» [31], який передбачає надавати право підприємствам, тобто надавачам соціальних послуг (як державної або ж комунальної власності) можливість приймати рішення про надання соціальних послуг терміново,

тобто: консультуючи, надаючи притулок, доглядаючи, підтримуючи проживання, короткотермінове проживання, надаючи натуральну допомогу, транспортні послуги тощо). Даним ЗУ, зокрема, розширено повноваження військових адміністрацій, визначаючи особливості порядку організації надання соціальних послуг на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (або на місцевому рівні) у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях [32, с. 19].

Станом з травня 2023 існують певні обмеження у проведенні Реєстраційних дій, та, як наслідок, діяльності центрів надання адміністративних послуг. Верховна Рада вказує на своєму офіційному сайті, щодо роз'яснення про діяльність ЦНАП у воєнний час [33].

У ньому йдеться, що на територіях, де не ведуться бойові дії, дані установи працюють у звичному режимі, виконуючи свої повноваження у повному обсязі, та надають усі необхідні послуги. Але, на територіях, де ведуться бойові дії, Верховна Рада 24 березня 2022 вносячи відповідні зміни до законодавства шляхом прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану». Зазначає, що центральна влада у цих громадах може мати певні особливості надання адміністративних та інших публічних послуг. Також, Постановою Кабінету міністрів України (далі – КМУ) від 06.03.2022 № 209 «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» визначаються особливості проведення реєстраційних дій. Таким, чином все залежить від того, якою є територія на якій здійснює свою діяльність, орган публічного управління. Послуги, що надаються такими органами або ж установами, організаціями, підприємствами, які перебувають в їх управлінні, становлять сферу публічних послуг [34].

Розглянувши, результати моніторингу, проведеного аналітичним центром Sedos було здійснено фіксацію результатів впливу війни на сферу соціальну, тобто в цілому на надання соціальних послуг в умовах війни.

Спектр цих послуг є досить різноманітним – від послуг з догляду вдома, іншої допомоги з подолання тих чи інших складних життєвих обставин до комплексних медико-соціальних послуг, що можуть передбачати і проживання людини у спеціалізованій установі [29]. Станом на початок 2025 року Міністерство соціальної політики продовжує працювати у режимі кризового надання соціальних послуг, тобто рішення про їх надання приймається протягом доби, таким чином оминається довга процедура узгодження щодо їх надання.

За ініціативи Президента України Володимира Зеленського Уряд України розробив та реалізує комплексну програму підтримки для ВПО на території України і передбачені наступні механізми: гроші, робота та житло [35].

Встановлено розмір щомісячної допомоги від держави в розмірі 2 тис. гривень на місяць для дорослого і 3 тис. гривень на місяць для людей з інвалідністю та дітей. Ця виплата нараховується щомісяця протягом воєнного стану та буде нараховуватись ще один місяць після його закінчення або скасування. Заявку можна подати особисто до органів соціального захисту населення, уповноваженої особи громади чи ЦНАПу або ж за допомогою Порталу чи додатку Дія [36].

Щодо працевлаштування переселенців. То, роботодавці зможуть подати заявку для отримання компенсації за кожен працевлаштовану ВПО в розмірі 6,5 тис. гривень на місяць. Виплата здійснюватиметься впродовж перших двох місяців з початку працевлаштування. Компенсація родинам, які прихистили у своїх домівках вимушених переселенців буде відшкодування комунальних платежів – по 450 гривень за людину.

Початок роботи програми стартує з 2022 року з початку реєстрації тимчасових переселенців територіальними громадами та ЦНАПами. З 30-го березня запрацювала реєстрація через застосунок «Дія». Виплати почали здійснюватися на банківську картку [35].

Як повідомляло Міністерство з питань реінтеграції тимчасово

окупованих територій, станом на кінець 2024 року в Україні налічується біля 4 тисяч місць компактного проживання переселенців, з них 1,5 тисячі перебувають у «сплячому режимі». Загалом, лідером за кількістю ВПО є Донецька – тут зареєстровано 549300 переселенців. На Харківщині дещо менше – 527335 ВПО, а у в Дніпропетровській області ще менше, тобто близько 408 тисяч осіб, далі йдуть уже Київ та Київська область, які прихистили понад 408 тисяч ВПО та майже 335 тисяч відповідно.

Всі органи місцевого самоврядування спроможні забезпечувати мешканців громад якісними й доступними послугами, можливостями для культурного росту та самореалізації, економічного розвитку відновлених громад. Це умови для повноцінного демократичного місцевого самоврядування в Україні, але для відновлення України вкрай необхідна тісна, постійна та інституційна співпраця, заснована на взаємній довірі та повазі між усіма рівнями влади. Тому, за рахунок співставлення всіх проєктів рішень органів державної влади на відповідність Концепції Відновлення місцевого самоврядування України від 2024 року, має бути досягнута стратегічна підтримка суспільством, місії відновлення по всій території України місцевого самоврядування, умов розвитку культурного та економічного та соціального розвитку мешканців громад, забезпечення громадян якісними та доступними послугами, можливостями для самореалізації, що забезпечить збільшення чисельності мешканців України в цілому [37].

Дані міжнародної правозахисної організації HelpAge International говорять, що Україна має найбільший у світі відсоток людей похилого віку, які постраждали від конфлікту. Таких людей похилого віку, які не в змозі оплатити базові медичні потреби є 90 %. Пошкоджена війною інфраструктура створює навантаження на систему охорони здоров'я. Уряд України та його міжнародні партнери мають спланувати демографічні зміни зараз, щоб успішно подолати це все пізніше. Нездатність держави, щоб задовольнити основні потреби літнього населення може в майбутньому серйозно підірвати зусилля країни з відновлення, обговорювалося на брифінгу HelpAge

International, опублікованому напередодні Конференції відновлення України, яка відбулася в Лондоні 2024 року [38].

Забезпечення ефективної соціальної політики можливе завдяки Комплексній підтримці і захисті дітей та сімей з дітьми, переміщених (евакуйованих) за кордон; впровадженні загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення (другого рівня пенсійної системи); загальнодержавній цільовій програмі «Україна повертає таланти» для підприємців у конкретних галузях; запровадженні у експлуатацію ЄІССС (Далі - єдиної інформаційної системи соціальної сфери) та інші [38].

Доцільно констатувати, що було ратифіковано Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС) [39; 40]. Україна взяла на себе зобов'язання поступово наблизити національне законодавство у сфері соціального захисту до законодавства та практики ЄС. Співпраця спрямована на реалізацію ініціатив, спрямованих на поліпшення якості життя людей.

Тому, у сенсі вдосконалення системи надання соціальних послуг мають бути допрацювання у підвищенні якості послуг, що надаються на місцевому рівні громадянам, створення та забезпечення ефективної конкуренції на національному та міжнародному ринку надання соціальних послуг. Реалізація Угоди зможе підвищити можливість гармонічно та повно імплементувати Закон України «Про соціальні послуги» [10] з вимоги ЄС у цій сфері.

Міжнародне співробітництво, перш за все має базуватися на обміні кращим досвідом, практичними та науковими знаннями. Ключовими напрямками тут має бути розвиток фінансового, нормативно-правового забезпечення системи соціальних послуг; впровадження сучасних технологій та інноваційних методів організації та надання якісних соціальних послуг; підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів. Дуже важливим чинником з удосконалення системи соціальних послуг в Україні є практика з впровадження європейських стандартів якості життя [8, с. 78].

Тобто, на наш погляд, перспективою публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг в умовах воєнного стану та

повоєнного відновлення, має бути напрямок стратегічного розвитку країни, такий як інноваційний, тобто складова стратегічної діяльності, характерними ознаками якої є новизна (тобто в її основу покладені нові знання), конкурентоспроможність (тобто сприйняття та затребуваність на відповідному ринку, що, в свою чергу, означає спроможність задовольняти визначені потреби споживачів) та істотність змін, які вона привносить у сферу соціальних послуг на місцевому рівні [28, с. 126].

Отже, розробка інноваційних підходів до вирішення питань місцевого значення на території відповідного населеного пункту (села, селища, міста, району, області) та запровадження інноваційних ідей у практику діяльності підприємств сфери соціальних послуг сьогодні має стати імперативом часу.

А ще, забезпечення надання основних, найбільш затребуваних соціальних послуг здійснюється органами місцевого самоврядування, як системи, у яких домінують інноваційні ознаки діяльності, що забезпечують конкурентні переваги вищого порядку, що є характерною рисою розвитку сучасного світу. Наразі для України, яка сьогодні потерпає від збройної агресії, є необхідність забезпечення стійкого розвитку та конкурентоспроможності після руйнування інфраструктурних об'єктів та територій, що є можливим на засадах запровадження програмно-цільових підходів до управління територіальними громадами, а саме шляхом розроблення та реалізації відповідних стратегій, програм і проєктів місцевого розвитку, що сприяє довгостроковій перспективі [28, с. 126].

Аналіз стану соціальної сфери й функціонування системи соціальної роботи на місцевому рівні та організаційно-правових засад публічного управління нею показав, що нині в Україні наразі існує низка невирішених проблем, таких, як:

- незавершеність процесу децентралізації через війну в Україні;
- прогалини у взаємодії різних органів;
- недосконалість норм соціального законодавства, невикористання в практиці соціального управління державних і регіональних соціальних

стандартів і соціальних гарантій трудового законодавства;

- проблема своєчасного та довгострокового догляду;
- поширення зовнішніх та внутрішніх міграцій;
- нестача фінансових ресурсів;
- недостатня адаптованість законодавства України до системи ЄС;
- незбалансованість реформування господарського механізму з реформуванням у соціальній і трудовій сферах, тощо.

Вирішення цих проблем допоможе відстояти права людини, гарантуючи, що відповідно до Цілей сталого розвитку їх ніхто не залишить. Наразі, конкретні ініціативи, цілі та проекти для створення негайної стійкості та орієнтації на довгострокову перспективу вже готові до обговорення та перевтілюються на більш детальні плани дій [7].

Отже, забезпечуючи гідний рівень соціального захисту всіх категорій незахищених верств населення та постраждалих, Україна забезпечить побудову більш справедливого та рівноправного суспільства, а для забезпечення стійкості систем надання соціальних послуг в умовах воєнного стану та відновлення України потрібні стратегії на державному рівні. Метою цих стратегій мають бути забезпечення європейських стандартів функціонування інституцій соціального захисту, надання послуг соціального характеру, фінансової стабільності соціальної сфери, підвищення її прозорості та оптимізації її адміністративних видатків. Міністерство соціальної політики впроваджує цілу низку пілотних проєктів, що покликані створити систему соціальної підтримки військового та ветерана на всіх етапах несення військової служби, починаючи від моменту вступу на службу і завершуючи адаптацією у громаді. Держава прагне побудувати систему не лише повноцінної соціальної підтримки для військовозобов'язаних, військових та ветеранів, а і застосовує нові підходи до фінансування соціальних послуг, переходячи від системи безпосереднього прямого фінансування установ.

3.2 Удосконалення механізму публічного управління підприємствами у сфері соціальних послуг на місцевому рівні

Забезпечення ефективного та результативного розвитку системи соціальних послуг має мати на меті довгострокову перспективу і в дійсності впливає на задоволеність суспільства поточною економічною та політичною ситуацією; але без знання функціональних механізмів соціальної сфери та особливостей інституційних змін публічного управління неможливо створити ефективну систему соціальних послуг на місцевому рівні. Тому, процес децентралізації є одним із факторів, що визначає можливість переходу до сталого розвитку національної економіки та успішного завершення [8, с. 74].

Децентралізація соціальних послуг в Україні підвищила відповідальність місцевих органів влади за якість цих заходів, відсутність або недосконалість багатьох соціальних норм, без яких неможливо встановити правила та механізми надання соціальної підтримки [41].

Війна пришвидшує розробку системи надання соціальних послуг на рівні громади, які будуть краще реагувати на зростаючі потреби літнього населення, адже загострюється потреба в довгостроковому догляді та підтримці в громаді, адже це є дуже важливим [8, с. 74].

Одним з основних завдань сектору соціального захисту є надання своєчасної, економічно ефективної та якісної підтримки населенню, створення підприємств надання соціальних послуг, наближених до кращих європейських практик [42].

Доволі часто громадяни вирішують власні соціальні проблеми децентралізовано, звертаючись при цьому до різних організацій, котрі відповідають за вирішення конкретних питань. Така побудова механізму надання соціальних послуг населенню не є універсально доступною та зручною для всіх. Їй вимагає перегляду та удосконалення функціонуючої системи не лише методів діяльності ОМС, але й загалом системи публічного управління, що значною мірою ускладнює процес виконання повноважень обслуговування громадян у соціальній сфері [18, с. 625].

Основною проблемою, все ж, є нестача фінансових ресурсів для системи соціальних послуг на місцевому рівні. Однак існують й інші труднощі. Наприклад, програмно-цільовий підхід ускладнює розрахунок витрат на заходи захисту. Це призводить, з одного боку, до недооцінки виділених коштів, а з іншого - до подвійного рахунку. Що стосується організаційно-управлінських механізмів, то існують прогалини у взаємодії різних органів, особливо на міжвідомчому рівні, що ускладнює оцінку ефективності заходів соціальної підтримки [8, с. 75].

Для підвищення пріоритетності та ефективного функціонування підприємств з надання соціальних послуг на місцевому рівні, як об'єктів державного управління, необхідно використовувати такі механізми, як фінансування, так і вжити заходи щодо вдосконалення системи соціальних послуг на рівні інституцій, що здійснюють управління цією сферою: організація ефективної системи надання соціальних послуг, прогнозування першочергових потреб місцевого населення у соціальних послугах та інше.

Негативні чинники завжди будуть, але їх потрібно брати до уваги при реалізації інституційного механізму з надання соціальних послуг населенню:

- проблеми в законодавстві, які порушують рівність суб'єктів;
- недосконалість нормативно-правових актів;
- неврегульованість нормативно-правовими актами реалізації

механізмів державного управління надання соціальних послуг з положеннями Закону України «Про соціальні послуги» [10].

Також, важливою проблемою поліпшення соціальних послуг є висока потреба громадян у інформуванні про соціальні послуги, які надають соціальні установи. Потреба у такій інформації може бути пов'язана, з актуальним розмаїттям організаційних форм системи надання соціальних послуг у територіальних громадах. Виділимо, що нормативно-правові акти України не передбачають однакової організаційної структури системи надання соціальних послуг для всіх територіальних громад. Така відсутність єдиного підходу до формування муніципальної системи надання соціальних послуг

пов'язана з її нерозумінням з боку отримувачів послуг, небажанням звертатись за ними і, у кінцевому підсумку, призводить до значного зниження якості надання соціальних послуг у межах держави.

Тому доцільно запропонувати територіальним громадам створити або єдиний універсальний підхід до організаційної структури органів, які надають соціальні послуги населенню, або декілька, чітко сформованих із розподілом повноважень, підходів, що б враховували кількість населення територіальної громади та величину її території [7, с. 342].

Актуальність діджиталізації у процесі реалізації механізму надання соціальних послуг підтверджується статистикою органів публічної влади, у тому числі й за рахунок звернень громадян на отримання публічної інформації.

Ще однією актуальною проблемою, особливо в умовах воєнного стану, є відсутність можливості подавати електронну заяву про надання соціальних послуг до ЦНАП, яка б потім була передана до відповідного структурного підрозділу для прийняття рішень щодо надання соціальних послуг. Наразі фізичну заяву про надання соціальних послуг подають особи через ЦНАП, що може бути обтяжливим, або навіть неможливим для, до прикладу, літньої людини. Крім цього, згідно Постанови «Про порядок організації надання соціальних послуг» [43] передбачена можливість подавати заяву в електронній формі на отримання соціальних послуг через Єдиний державний веб-портал електронних послуг (Портал Дія). Проте така процедура не запроваджена на практиці, а технічна можливість подання електронної заяви про надання соціальних послуг наразі відсутня як у отримувачів, так і в надавачів соціальних послуг. Крім того, діюча система надання соціальних послуг є надто бюрократизована, формування особистих паперових справ отримувачів соціальних послуг, формування запитів до інших державних органів для отримання необхідної інформації, даних про доходи отримувача соціальної послуги вимагають великих затрат часу на паперову роботу соціальних працівників [7, с. 342].

Тобто, основними труднощами у наданні соціальних послуг

підприємствами на місцевому рівні є [44, с. 32]:

- обмеженість можливостей для реалізації власних ідей, в тому числі через відсутність певної юридичної незалежності;
- відсутність налагодженої системи взаємодії між соціальними інституціями в місцевій громаді, що значно знижує ефективність управлінського впливу в соціальній сфері;
- труднощі в оцінці якості роботи фахівців соціальних послуг.

Публічне управління у частині стимулювання місцевої влади призведе до розвитку систем надання соціальних послуг на місцях з метою вдосконалення пріоритетів у цій сфері. Це стосується насамперед стратегічного планування та надання соціальних послуг і вимагає встановлення соціальних критеріїв фінансування надання соціальних послуг, тобто законодавчо закріпленої частини місцевого бюджету. Таким чином, держава зможе забезпечити надання соціальних послуг та запровадити фінансові стимули громадянам кожної громади [40].

Таким чином, для подолання проблем у сфері соціальних послуг на місцевому рівні можуть бути використані наступні методи [45]:

- збільшення спектру та якості соціальних пакетів, що надаються підприємствами сфери соціальних послуг;
- підвищення прозорості в діяльності державних установ, що управляють соціальними послугами та зміна неефективних методів управління організаційними елементами;
- створення умов для формування та розвитку конкурентоспроможного суспільства з реальним потенціалом для досягнення високого рівня добробуту та гідного рівня життя його громадян.

Ефективне надання соціальних послуг передбачає системний підхід та включає компоненти публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг: об'єкти, суб'єкти, середовище, зміст (табл. 3.1.).

Ключовим компонентом має виступати об'єкт, тобто споживачі послуг, тобто що мають свої індивідуальні потреби та інтереси, які необхідно

враховувати.

Таблиця 3.1.

Характеристика необхідних компонентів для системи публічного управління підприємництвом сфери соціальних послуг

Об'єктна компонента	Увага має приділятися принципам надання соціальних послуг, пріоритет надається адресному підходу із врахуванням потреб споживача.
Суб'єктна компонента	Увага має акцентуватися на кваліфікаційній персоналу підприємств, що надають соціальні послуги.
Середовищна компонента	<ul style="list-style-type: none"> - мають враховуватися можливості адаптації суб'єктів та об'єктів системи надання соціальних послуг до змін ринку та потреб споживача; - мають враховуватися актуальність та своєчасність послуги; - мають враховуватися рівень довіри суспільства до організацій.
Змістовна компонента	Мають надаватися послуги, із використанням інноваційних технологій.

Джерело: складено автором за даними [1, с. 164].

Суб'єктний компонент системи підприємств надання соціальних послуг включає комерційні, державні та муніципальні установи, волонтерські організації. Обов'язковою умовою діяльності зазначених установ є наявність професійних знань, вмінь та навичок у цій сфері. Середовищна компонента структури – необхідно порівнювати та враховувати рівень адаптації соціуму до послуг, що надаються, його ставлення та довіру до соціальних служб. Також важливо створення досить високого рівня доступності вибору їх широкого спектру соціальних послуг, вплив їх надання на соціальне благополуччя суспільства, а також такий фактор, як рівень затребуваності соціальних послуг. Наступним компонентом виокремлюють змістовний компонент, що має забезпечити нормативи надання соціальних послуг, впроваджені методи та технології, методика оцінки ефективності надання, контрольні та моніторингові заходи. Впровадження мінімальних національних стандартів якості та постійний моніторинг їх дотримання, регулювання діяльності у сфері надання соціальних послуг шляхом ліцензування та реєстрації організацій, що надають соціальні послуги, забезпечить якість

надання соціальних послуг, у тому числі за рахунок використання фінансових ресурсів [1, с. 164].

У нашій країні західні партнери рекомендують активно використовувати досвід публічного управління, для розвитку міст Європи та США, де місцеві громади активно впливають на муніципальні рішення [44, с. 32].

Органи місцевого самоврядування є також відповідальними за забезпечення ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг на рівні відповідної територіальної громади та інформування її населення про соціальні послуги, якими жителі можуть скористатися [46, с. 72].

Згідно з Реєстром надавачів соціальних послуг [18], в Україні станом на 2024 рік функціонує 3310 суб'єктів надання соціальних послуг, з яких більша частина – органи публічної влади різних рівнів (рис. 3.1.).

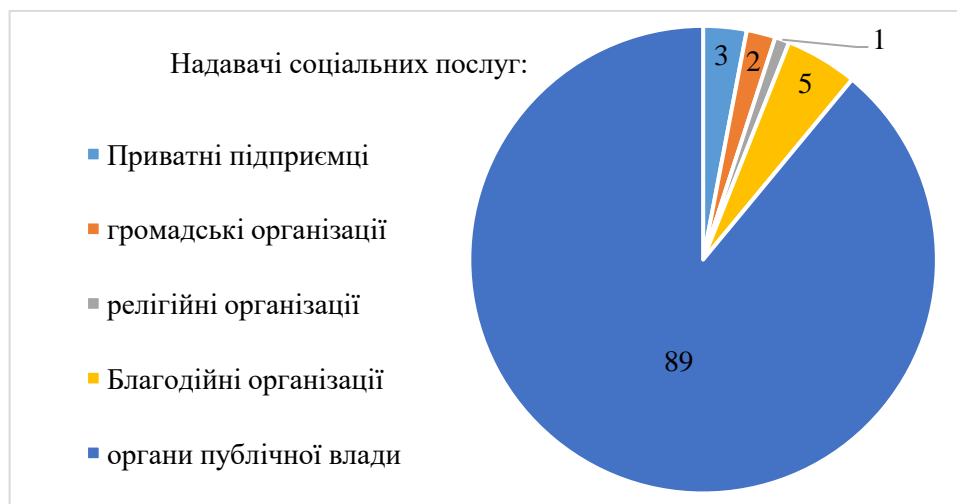

Рис. 3.1. Суб'єкти надання соціальних послуг в Україні, %
Джерело: [18]

Отже, владні структури, займаючи домінуюче місце у процесі надання соціальних послуг, фактично самотужки вирішують складне та багатогранне питання соціального забезпечення, що є тягарем для бюджету та ускладнює процес обслуговування через певні бюрократичні колізії й недостатню залученість цифрових технологій у діяльність органів публічної влади [18].

Тому, ми притримуємось думки, що має бути системний підхід публічного управління, який дозволяє правильно визначити структуру

системи надання соціальних послуг, як комплексу взаємозв'язків, що визначаються особливостями соціальних відносин між особами та соціальними групами, що потребують соціального захисту, та органами державної влади, місцевого самоврядування та громадськими і волонтерськими організаціями.

Так, як механізм публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг включає три рівні: загальнодержавний, регіональний та місцевий. Ми, вбачаємо необхідність формування єдиного або чітко сформованого підходу до формування соціальних органів, створення технічних можливостей щодо подання електронних документів отримувачем соціальних послуг, спрощення бюрократичного підходу до оформлення особистих справ отримувачів соціальної послуги та забезпечення ефективності цих процесів [7].

Соціально-економічні реформи та децентралізація в Україні сприяють наданню соціальних послуг і розвитку соціальної роботи саме на місцевому рівні. Розвиток соціально-політичних і соціально-економічних процесів в Україні характеризується багаторазовим підвищенням уваги до проблем місцевого розвитку та забезпечення рівного доступу населення до суспільних благ незалежно від місця проживання [28, с. 110]. Важливою функцією державного управління у сфері індивідуального підходу з надання соціальних послуг є залучення до процесу органів місцевого самоврядування. Практика розмежування повноважень між центральними та регіональними державними органами відбиває результати пошуку оптимального балансу між уніфікацією й чітким адмініструванням за владною вертикаллю та гнучким регіональним управлінням, що враховує соціально-економічну специфіку регіонів.

Так, за результатами проведеного дослідження в територіальних громадах, підготовленого аналітиками благодійного фонду «Право на захист» [44], виявлено відсутність єдиного підходу до формування організаційної структури системи надання соціальних послуг у територіальних громадах: в одних громадах створено – управління соціального захисту населення; а у

інших – відділ розвитку соціальної сфери при виконкомі місцевої ради; у третіх – й управління соціального захисту населення, і центр надання соціальних послуг, і територіальний центр соціального обслуговування. Однак є й територіальні громади де діє лише соціальний працівник, який надає соціальні послуги. Особливо актуальною постала ця проблема з початком війни, коли внутрішньо переміщені особи, не знаючи куди звертатись за соціальними послугами, де шукати надавачів соціальних послуг, або навіть при зверненні до центру надання соціальних послуг можуть не отримати її, оскільки в окремій громаді такі функції виконує інша установа або особа.

Для ефективного функціонування системи соціального обслуговування, удосконалення управління підприємств сфери соціальних послуг має здійснюватися системно та цілеспрямовано, на основі таких основних принципів та стандартів [8, с. 77]:

- має бути адресність та децентралізованість у соціальних послуг;
- орієнтація на задоволення потреб отримувачів;
- рівність, прозорість та підзвітність надавачів соціальних послуг;
- гарантування конкуренції та якості соціальних послуг;
- врегульованість державного управління системою соціальних послуг;
- ефективність та інноваційність у наданні соціальних послуг [47];
- раціональність в управлінні виділеними бюджетними коштами;
- вигідна співпраця та партнерство між різними представниками та організаціями, що надають соціальні послуги, і їх отримувачами;
- належне фінансове, наукове, інституційне, організаційне, інформаційне та інше ресурсне забезпечення.

Так, як увага роботи з молоддю переміщується на місцевий рівень, місцева влада та органи місцевого самоврядування зможуть максимально самостійно реалізовувати соціальну політику. З метою підвищення ефективності національної соціальної політики на сучасному етапі та врахування змін, що відбуваються в українському суспільстві, необхідні зміни щодо орієнтирів реалізації молодіжної політики, особливо під час війни [48].

Так, принципи даного стратегічного напрямку втілюються в Національній стратегії розвитку молодіжної політики до 2030 року [49]. Її місія прослідковується у створенні необхідних умов для розвитку молоді та реалізації її потенціалу, щоб підвищити освітню ефективність на місцях.

Проаналізуємо систему інструментів органів публічного управління підприємствами, які в сукупності забезпечують фінансові можливості для реалізації у сфері соціальних послуг (рис.3.2.).

Рис. 3.2. Напрями вдосконалення механізму публічного управління системою надання соціальних послуг

Джерело: розроблено автором на основі [6, с. 162]

На етапі фінансування та надання соціальних послуг особливо важливе значення має Закон "Про соціальні послуги", він визначає сукупність джерел, оптимальних для фінансування соціального обслуговування громадян.

Ми вважаємо, що основні завдання по досягненню цілі публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні:

- аналіз отримувачів соціальної допомоги, підстав для отримання соціальних виплат і послуг та визначення нових критеріїв надання соціальних,

реабілітаційних послуг та виплат сім'ям, що базуються на їх потребах, з урахуванням матеріального і майнового стану всіх членів сім'ї;

- рахуванням особливостей надання соціальних послуг за пріоритетними політиками та державних стандартів в період воєнного стану;

- формування єдиного реєстру надавачів і отримувачів соціальних послуг для обліку осіб/сімей, що знаходяться в складних життєвих обставинах і потребують соціальних послуг;

- визначення механізму залучення підходів кейс-менеджменту для надання соціальних послуг;

- благодійність, як невід'ємна складова суспільного розвитку;

- запобігання негативу щодо програм Державної служби зайнятості, так і інших надавачів послуг для осіб з інвалідністю та осіб в СЖО та інші.

В умовах європейської інтеграції найважливішим пріоритетом для України є соціальна спрямованість, та надання соціальних послуг у сфері адміністративного обслуговування. Ми вважаємо, це правильним рішенням, тому що це пояснюється тим, що підприємства сфери соціальних послуг спрямовані на вирішення або попередження проблем різних верств населення, особливо вразливих. Для реалізації закріпленого в Конституції права громадян держава повинна належним чином гарантувати якість соціальних послуг.

Для сприяння розвитку підприємств сфери соціальних послуг, має бути допомога у їх фінансуванні від діяльності громадських та інші неурядові організації, пов'язаних з наданням соціальних послуг: запровадження податкових пільг; благодійна підтримка на користь державного органу.

З метою створення умов для розвитку благодійної діяльності в сфері соціальних послуг, рекомендуємо для діяльності місцевих органів державної влади: інформування та формування соціальних списків громадян, які потребують допомоги; доступ до інформації у процесі реалізації соціальної політики. Розпорядженням «Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери» [50] передбачено комплексну цифрову трансформацію соціальної сфери, але для її реалізації необхідна інформаційна система,

створена з урахуванням новітніх інформаційних та управлінських технологій.

Виходячи з вищевикладеного, органам місцевого самоврядування, щоб зосередитися на наданні соціальних послуг для всіх постраждалих від війни, включаючи ВПО, ветеранів та вразливі групи, а також дітей та людей з інвалідністю, на принципах прозорості та сталості необхідно [25, с. 130]: цифровізувати систему надання соціальних послуг; підвищити адресність та посилити перевірку одержувачів соціальної допомоги, не залишаючи нікого позаду; розвивати другий рівень пенсійного страхування, стимулювати добровільне накопичення коштів, систематизувати різні види соціальних виплат, розробляти ефективні механізми компенсації для всіх категорій; створити різні можливості для ветеранів, для жінок і чоловіків; побудувати життєздатну систему захисту прав дітей на місцевому рівні, що відповідає міжнародним стандартам; стимулювати повернення українців в Україну.

З метою формування комплексної моделі соціальних послуг на місцевому рівні та забезпечення доступності і загального підходу у наданні соціальної підтримки для всіх мешканців громади можемо запропонувати модель управління за якою всі суб'єкти, пов'язані із наданням соціальних послуг були б об'єднані у єдину інтегровану систему.

Отже, розвиток системи публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг спроможний стати прогресивним інструментом управління в рамках існуючої системи місцевого рівня на засадах стратегій, фінансової та інформаційної доступності, соціального захисту громадян, взаємодії організацій та підприємств, що надають соціальні послуги.

ВИСНОВКИ

У цій бакалаврській роботі розглянуто теоретичні засади та досліджена одна з актуальних проблем сучасного управління – публічне управління підприємствами сфери надання соціальних послуг на місцевому рівні та здійснено пошук перспектив публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, на основі використання сучасного механізму публічного управління підприємствами у сфері соціальних послуг на місцевому рівні.

Визначено зміст та нормативно-правове забезпечення публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг на місцевому рівні. Аналізуючи вітчизняні наукові джерела ми констатували, що існують різні підходи до змісту поняття «соціальні послуги», розуміння його сутності та розглянули їх. Таким чином, «соціальні послуги» тлумачать і розуміють по-різному, з урахуванням і в контексті наукової сфери. Отже, соціальні послуги це комплекс заходів, що розробляються та здійснюються спільно органами державної влади, територіальними громадами та неурядовими організаціями з метою полегшення або подолання складних життєвих обставин і соціальних ситуацій окремих осіб чи груп громади та повернення їх до повноцінного життя. А ще, поняття соціальних послуг визначено в Законі України “Про соціальні послуги”, що означає заходи, спрямовані на попередження складних життєвих обставин, їх подолання або зменшення негативних наслідків таких обставин для осіб, на яких вони впливають.

Охарактеризовано сутність механізму публічного управління підприємствами у сфері соціальних послуг на місцевому рівні. Механізм державного управління системою надання соціальних послуг включає три рівні: загальнодержавний, регіональний та місцевий. Ми розглянули більш детально зобов'язання місцевого рівня. Згідно з вище зазначеною інформацією, на регіональний рівень покладено обов'язки по контролю за дотриманням законодавства у сфері соціального захисту населення, розробка

планів та програм соціального розвитку, ведення реєстру надавачів соціальних послуг, інформування населення тощо. Таким чином, можемо впевнено стверджувати, що система надання соціальних послуг в Україні є спланованою та продуманою, але для повноцінного її впровадження потрібен час та вчасні зміни.

Здійснено аналіз передумов та показників діяльності підприємств соціальної сфери Красилівської територіальної громади. Визначено, що тут широке застосування має система соціального підприємництва, яка сприяє активному залученню комерційних установ для надання соціальних послуг населенню в якості рівноправних постачальників з державними організаціями, але їх ще зовсім не багато у порівнянні з потребами населення. Задіяння підприємців до часткового виконання соціальної функції держави в громаді формує нові умови взаємодії сектору бізнесу і публічного управління.

Здійснено оцінку результативності публічного управління підприємствами соціальної сфери Красилівської територіальної громади. У 2024 році підприємствами соціальної сфери Красилівської територіальної громади здійснено соціальні виплати: прийнято від жителів громади 3007 заяв на призначення усіх видів державних соціальних допомог, компенсацій, пільг та житлових субсидій для подальшої передачі до структурних підрозділів з питань соціального захисту населення Хмельницької РДА та Пенсійного Фонду України. Видано 371 довідка про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та прийнято 238 заяв на допомогу на проживання ВПО. Проведено виплату компенсації 57 фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі, особами з інвалідністю І групи; дітьми з інвалідністю; громадянами похилого віку з когнітивними порушеннями; невиліковно хворими, які через порушення функцій організму не можуть самостійно пересуватися та самообслуговуватися на суму 694,6 тис. грн. Як ми бачимо, підприємництво соціальної сфери Красилівської міської ради використовує широкий спектр реалізації соціальних програм (проектів) в Красилівській територіальній громаді, при цьому відбувається поєднання та

трансформація їх у різних співвідношеннях, завдяки чому забезпечується досягнення соціальних цілей публічного управління. Ключовим аспектом є зменшення соціального навантаження за допомогою використання ресурсів для створення само-відтворюваного механізму надання соціальних благ.

Визначивши перспективи публічного управління підприємствами сфери соціальних послуг в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, скажемо, що стосується підвищення ефективності системи надання послуг на місцевому рівні: це є складним завданням та потребує мобілізації сил різних ресурсів, перегляду ролі та функцій держави, характеру її взаємовідносин із суспільством. Адже, українська система соціального захисту у зв'язку з війною має ще більше проблем, зіткнувшись з: неналежною якістю надання соціальних послуг; низькою адресністю соціальних пільг; не високою заробітною платою у даній сфері; відсутністю та некомпетентністю необхідних спеціалістів та фахівців через низьку заробітну плату та інше. Візьмемо до уваги, що було ратифіковано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС [46]. Дана співпраця спрямована на реалізацію ініціатив, спрямованих на поліпшення якості життя людей. Україна взяла на себе зобов'язання, що підприємства сфери соціальних послуг надають свої послуги для всіх постраждалих від війни, включаючи ВПО, ветеранів та вразливі групи, а також дітей та людей з інвалідністю. Для того, щоб дані послуги надавалися на принципах прозорості та сталості необхідно краще: цифровізувати систему надання соціальних послуг; підвищити адресність та посилити перевірку одержувачів соціальної допомоги; розвивати другий рівень пенсійного страхування; створювати можливості для реінтеграції ветеранів у мирне життя; створювати рівні можливості для людей; стимулювати повернення українців в Україну та інші завдання.

З'ясовано, що публічне управління процесом надання соціальних послуг населенню має свої особливості, що впливає зокрема й на перспективи поширення мережі надавачів соціальних послуг та діджиталізації цього процесу [15]: законодавство дуже чітко не визначає перелік соціальних послуг,

тому він більш має визначатися потребами споживачів на відповідній території; соціальність послуг має передбачати простоту доступу та зрозумілість усіх процедур для споживачів; механізм надання соціальних послуг населенню має гарантувати цілковитий захист персональних даних споживачів цих послуг. Згідно з Реєстром надавачів соціальних послуг [48, с. 627], в Україні станом на 2024 рік функціонує 3310 суб'єктів надання соціальних послуг, з яких більша частина – органи публічної влади різних рівнів. Про визначні результати поширення мережі надавачів соціальних послуг говорити поки не будемо, але є позитивні зрушення. Зокрема, одним із досягнень є створення Реєстру надавачів соціальних послуг [47] та поява програмного сервісу «Соціальна громада» для підтримки ефективної комунікації між суб'єктами надання соціальних послуг [49], що розроблено для наближення соціальних послуг до населення територіальних громад та об'єднує в єдиному інформаційному середовищі офіс прийому документів від споживачів соціальних послуг.

Таким чином, проведений аналіз особливостей розвитку публічного управління підприємствами соціальних послуг на місцевому рівні засвідчує, що цей механізм є круговий процес: від визначення потреб населення, планування та фінансування соціальних послуг до їх впровадження через мережу надавачів соціальних послуг, моніторинг та оцінку їх якості з метою подальшого вдосконалення соціальних послуг та кращого задоволення потреб населення у соціальних послугах в наступному періоді. Для удосконалення механізму публічного управління підприємствами у сфері соціальних послуг на місцевому рівні необхідно вчасно діяти за допомогою стратегій, фінансової та інформаційної доступності, соціального захисту громадян, взаємодіяти з організаціями та підприємствами, що надають соціальні послуги, удосконалювати системи фінансування програм соціального забезпечення та ще багато іншого. Тому, необхідне дієве публічне управління на місцевому рівні, яке може забезпечити адресне та ефективне надання соціальних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Косач І. А. Державне управління наданням соціальних послуг на засадах підприємницьких ініціатив. Наукові перспективи, 2024. №1 (43). С. 157- 167.
2. Сухова К. К. Нормативно-правова база формування та реалізації механізму державного управління з організації надання соціальних послуг у територіальній громаді / К. К. Сухова, В. В. Коцур // Інвестиції: практика та досвід: наук.-практ. журн. – 2022. – № 3. – С. 96-101. – Бібліогр. 10 назв.
3. Нечосіна О. Функціонування системи соціальних послуг в Україні: короткий опис. 2019. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/510>.
4. Литвиненко В. М. Соціальні послуги у сфері соціального захисту населення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.05 / Харківський нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2012. 20 с.
5. Петровський П. М. Теоретико-методологічні засади публічного управління розвитком соціальних послуг для дітей та сімей з дітьми в місцевих територіальних громадах / П. М. Петровський, М. М. Обіход // Вчені записки Університету «КРОК»: зб. наук. праць. Київ: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2020. Вип. № 4 (60). 68-76 с.
6. Смирнов І. М. Механізми державного управління системою надання соціальних послуг в умовах децентралізації владних повноважень. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування. Національний університет «Чернігівська політехніка» МОН України, Чернігів, 2024.
7. Жаворонок А. Механізм державного управління системою надання соціальних послуг у контексті забезпечення економічної безпеки країни / А. Жаворонок, С. Тульчинська // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2023. №4 (320). С. 339-343.

8. Бражко О. В. Вдосконалення системи надання соціальних послуг на рівні громади як об'єкта державного управління / О. В. Бражко // Наукові перспективи. – 2023. – № 8(38). – С.68-81.

9. Белевцова Я. С. Механізм підвищення якості соціальних послуг на рівні місцевих органів влади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02, Харків. 2021. 20 с.

10. Закон України "Про соціальні послуги" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 18, ст.73). Верховна Рада України. Офіційний сайт. Нормативні акти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267119#Text>.

11. Розвиток та забезпечення надання соціальних послуг на рівні громади: роз'яснення для керівників органів місцевого самоврядування відповідно до чинного законодавства: Міністерством соціальної політики України у співпраці з Ініціативою щодо розвитку послуг в громаді для дітей та сімей проекту «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe), що виконується Alinea International за підтримки Уряду Канади. № 18314/0/2-20/57 від 29.12.2020 р. URL: <https://pidgorodne.otg.dp.gov.ua/storage/app/sites/92/uploaded-files/yasnennya-dlya-kerivnikiv-organiv-mistsevogo-samovryaduvannya.pdf>.

12. Ємельяненко Л. М., Федулова Л. І. Децентралізація у сфері соціальної політики в регіонах України. Економіка та держава. 2021. № 4. С. 4-8.

13. Сухова К. К. Нормативно-правова база організації надання соціальних послуг / К. К. Сухова // Інвестиції: практика та досвід. - 2022. - № 7-8. - С. 64-70.

14. Конституція України // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print>.

15. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021- 2027 роки та план заходів з її реалізації: Постанова КМУ від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.

16. Концепція Відновлення місцевого самоврядування України: Рішення

асоціації міст України від 01 квітня 2024 року № 7. URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/koncepciya_vidnovlennya_ms_final.pdf.

17. Порядок проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від червня 2020 року № 449. Верховна Рада України. Офіційний сайт. Нормативні акти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4492020п#Text>.

18. Міністерство соціальної політики України. Реєстр надавачів соціальних послуг. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/reestrnadavachivsocialnihposlug.html>.

19. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України: <https://www.msp.gov.ua>.

20. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 // Нормативні Акти України. – 1997. – №24. – с. 170.

21. Створення ЦНАП окремою юридичною особою: варто чи ні? / Портал реформи адміністративних послуг. URL: <https://cnap.in.ua/c%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%8E%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%8E-%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%8E-%D0%B2%D0%B0/>.

22. 49Програма U-LEAD: для України з 2016 року / Децентралізація 2024. URL: <https://decentralization.ua/donors/u-lead>.

23. Регламент Центру надання адміністративних послуг Красилівської міської ради: <https://krasyliv-rada.gov.ua/pro-cnap-13-20-42-18-01-2021/>.

24. Красилівська міська рада Хмельницької області: Головна. URL: <https://krasyliv-rada.gov.ua/cnap-13-19-47-18-01-2021/>.

25. Гайтана А. Є. Оцінка впливу соціального підприємництва на розвиток територіальної громади: Кваліфікаційна робота здобувача вищої

освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Публічне управління та адміністрування». Київ, 2024 р., 75 с. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6669/1/%D0%9A%D0%92%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%A4%D0%86%D0%9A%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%90%20%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9E%D0%A2%D0%90_%D0%93%D0%B0%D0%B9%D1%82%D0%B0%D0%BD.pdf.

26. Антонова Л., Домбровська С. Аналіз соціальних послуг крізь призму впровадження електронного урядування. Наукові інновації та передові технології. 2023. № 6 (20). С. 622-636.

27. Звіт про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії Красилівської міської територіальної громади від 29.03.2022 р. URL: <https://krasyliv-rada.gov.ua/news/1652699034/>.

28. Томчук Л. О. Забезпечення стійкості системи надання соціальних послуг в умовах воєнного стану та відновлення України / Л. О. Томчук // Механізми публічного управління. Публічне управління та адміністрування в Україні. Випуск 39. 2024. С. 125-131.

29. Вербицький І. Соціальне відновлення та згуртованість для України: 15 рекомендацій / І. Вербицький // Громадська організація «Центр дослідження суспільства» Cedos, 2024 р. URL: <https://cedos.org.ua/researches/soczialne-vidnovlennya-ta-zgurtovanist-dlya-ukrayiny-15-rekomendaczij>.

30. Міністерство соціальної політики України. Офіційний сайт. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>.

31. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях № 2193-IX 14.04.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text>.

32. Агеп'юк М. М. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні: реальний стан та перспективи: наукова робота на

здобуття кваліфікації магістра студента спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" / ЗВО "Університет Короля Данила", факультет суспільних і прикладних наук, кафедра управління та адміністрування; науковий керівник: Н. Ф. Розумович. Івано-Франківськ, 2023. 37 с.: рис.10, табл.5, дод.

33. Роз'яснення Верховної ради України щодо роботи центрів надання адміністративних послуг у воєнний час. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221128.html>

34. Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 р. № 209. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-%D0%BF#Text>.

35. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

36. 50Проект «Цифрова держава» – «Дія». URL: <https://intelserv.net.ua/news/material/id/710>.

37. Концепція Відновлення місцевого самоврядування України: Рішення асоціації міст України від 01 квітня 2024 року № 7. URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/koncepciya_vidnovlennya_ms_final.pdf.

38. Програмний комплекс «Інтегрована інформаційна система «Соціальна громада». URL: <https://socgromada.ioc.gov.ua/>.

39. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

40. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text>.

41. Єгорова-Луценко Т. П. Цифровізація системи надання соціальних послуг в Україні. Право та інноваційне суспільство. 2020. № 2 (15). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Yehorova-Lutsenko15.pdf> (дата звернення: 30.06.2023).
42. U-LEAD experts told the communities of Lviv region about the provision of social services under martial law. URL: <https://old.loda.gov.ua/news?id=67217>.
43. Порядок організації надання соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України № 587 від 1.06.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>.
44. Горбатюк С. Є. Державне регулювання соціальної роботи в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02. Київ, 2019. 236 с.
45. Ignoring the rapidly ageing population will jeopardize Ukraine's recovery. URL: <https://www.helpage.org/news/ignoring-the-rapidly-ageing-population-will-jeopardize-ukraines-recovery>.
46. Петровський П. М., Обіход М. М. Теоретико-методичні засади публічного управління розвитком соціальних послуг для дітей та сімей з дітьми в місцевих територіальних громадах П. М. Петровський, М. М. Обіход - Вчені записки Університету «КРОК», 2020, № 4 (60), с.68-76.
47. Мойсіяха А. В. Державно-приватне партнерство у соціогуманітарній сфері. Science, education, innovation: topical issues and modern aspects: 3rd International Scientific and Practical Conference, June 25-26, 2021; Tallinn, Estonia, 2021. С. 300-303.
48. Розвиток соціальних послуг під час війни. БФ «Право на захист» URL: https://r2p.org.ua/storage/documents/73c6d24b0db41d1b87296303a1250a19bf4cf7d5_original.pdf.
49. Національна стратегія розвитку молодіжної політики до 2030 року: Указ президента України № 94/2021 від 12.03.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>.

50. Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери: Розпорядження Кабінету міністрів від 28.10.2020 року №135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text>.

Виконав:

студент бакалаврату за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування заочної форми навчання

« ____ » _____ 2025 р.

Підпис

Денис КОРОВЧУК

Ініціали, прізвище

Науковий керівник:

доцентка кафедри, к.е.н., доцентка

« ____ » _____ 2025 р.

Підпис

**Тетяна
ТЕРЕЩЕНКО**

Ініціали, прізвище

Робота допущена до захисту:

завідувач кафедри публічного управління та адміністрування, доктор наук з державного управління, професор

« ____ » _____ 2025 р.

Підпис

**Едуард
ЩЕПАНСЬКИЙ**

Ініціали, прізвище

ДОДАТКИ

Таблиця 1.1.

Систематизація поняття «соціальна послуга»

Автор	Трактування
Литвиненко В. М. [4]	Соціальна послуга надається відповідними суб'єктами, уповноваженими законом на відновлення нормальної життєдіяльності осіб, які зазнали негативного впливу складних життєвих умов, шляхом усунення або пом'якшення таких наслідків. діяльність, що відновлює життя.
Петровський П. М. [5]	Соціальні послуги є необхідними для всіх мешканців громади, тому що їх своєчасне надання сприятиме попередженню виникнення проблемних ситуацій та не є тотожними поняттям з соціальною допомогою чи адміністративними послугами соціального характеру.
К. К. Сухова [2]	«Соціальні послуги» це галузь, яка є автономним сегментом, який відповідає за реалізацію соціальної діяльності в державі; це вимагає застосування самостійної системи нормативно-правового забезпечення.
Жаворонок А. [7]	Соціальні послуги є досить широкими – від послуг з догляду вдома, різноманітної допомоги з подолання тих чи інших складних життєвих обставин до комплексних медико-соціальних послуг, що передбачають проживання людини у спеціалізованій установі.
Я. Белєвцова [9, с. 5]	«Соціальні послуги», як вид діяльності, спрямований на задоволення основних соціальних потреб людини, запобігання та подолання складних життєвих ситуацій, з якими людина не може впоратися самостійно,.

Джерела: [2; 7; 4; 5; 9, с. 5]

Таблиця 1.2.

Загальне розмежування повноважень між регіональним та місцевим рівнями

Рівень	Обласний/регіональний рівень	Районний/місцевий рівень
Уповноважених органів	Обласні держадміністрації	Районні адміністрації, виконкоми ОМС, у т.ч. ОТГ
Державної політики	Імплементация політики на рівні регіонів	-
Визначення потреб у соціальних послугах	Підсумування результатів оцінювання потреби у соціальних послугах	Визначення потреб громадян у соціальних послугах, а також сімей у СЖО
Планування та фінансування	Розробка планів та джерел фінансування регіональних та локальних програм щодо соціальних послуг	
Базових соціальних послуг	-	Забезпечення отримання населенням соціальних послуг
Реєстрів надавачів та отримувачів послуг	Ведення реєстру	
Контролю та моніторингу	Контроль за дотриманням законодавства, забезпечення прав отримувачів соціальних послуг	
Координація та інформування	Інформування населення щодо соціальних послуг, забезпечення взаємодії всіх надавачів	
Підвищення кваліфікації	Організація навчання працівників соціальної сфери	

Джерело: складено автором за даними [3]

Таблиця 2.4

Показники ефективності соціальної роботи з сім'ями та дітьми, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, що проживають на території Красилівської міської територіальної громади

№ з/	Показник	2022р.	2023р.
1.	Кількість виявлених сімей, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають в складних життєвих обставинах	146	200
1.1.	- у них дітей	337	445
2.	Частка сімей, охоплених соціальними послугами, у загальній кількості виявлених сімей, %	95	100
2.1.	- у них дітей, %	93	100
3.	Частка сімей, охоплених послугою із соціального супроводу, у загальній кількості сімей, охоплених соціальними послугами, %	14	50
3.1.	- у них дітей, %	13,1	50
4.	Кількість повторно виявлених сімей	0	0
4.1.	- у них дітей	0	0
5.	Кількість дітей, повернутих у біологічну сім'ю із закладів інституційного догляду та виховання дітей	1	7
6.	Кількість дітей, які внаслідок подолання складних життєвих обставин залишилися у сім'ях, в яких існував ризик їх відібрання	1	10

Джерело: складено автором за даними [24]